

Komission päätös,
tehty 21 päivänä maaliskuuta 2000,
yrityskeskittymän julistamista yhteismarkkinoille
ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi
(Asia No IV/M.1636 – MMS/DASA/ASTRIUM)
(Ainoastaan englanninkielinen teksti on todistusvoimainen)
(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO, joka

ottaa huomioon Euroopan yhteisön perustamissopimuksen,

ottaa huomioon Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 57 artiklan,

ottaa huomioon yrityskeskittymien valvonnasta 21 päivänä joulukuuta 1989 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89¹, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna neuvoston asetuksella (EY) N:o 1310/97², ja erityisesti sen 8 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon 3 päivänä joulukuuta 1999 tehdyn komission päätöksen menettelyn aloittamisesta tässä asiassa,

ottaa huomioon keskittymiä käsittelevän neuvoa-antavan komitean lausunnon,

SEKÄ KATSOO SEURAAVAA:

1. Komissio vastaanotti 29 päivänä lokakuuta 1999 neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4064/89 (jäljempänä 'sulautuma-asetus') 4 artiklan mukaisen ilmoituksen ehdotetusta yrityskeskittymästä, jolla Matra Marconi Space N.V. (jäljempänä 'MMS') ja DaimlerChrysler Aerospace AG (jäljempänä 'DASA') tytäryhtiönsä DASA Dornier Raumfahrt Holding GmbH:n (jäljempänä 'DDRH') välityksellä saavat yhteiseen määräysvaltaansa vasta perustetun avaruusteollisuuden alalla toimivan Astrium-yhtiön, johon siirrettäisiin kaikki MMS:n ja useimmat avaruusjärjestelmiin liittyvät DASAn toiminnot.

---

¹ EYVL L 395, 30.12.1989, s. 1; oikaistu toisinto EYVL L 257, 21.9.1990, s. 13.

² EYVL L 180, 9.7.1997, s. 1.

2. Komissio totesi 3 päivänä joulukuuta 1999 tehdyssä päätöksessä, että ilmoitetun toimenpiteen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille oli vakavia epäilyjä. Siksi komissio aloitti asiassa sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisen menettelyn.

I. OSAPUOLET JA TOIMENPIDE

3. MMS on Matra Hautes Technologies S.A.S.:n (jäljempänä 'MHT') ja Marconi Electronic Systems Limitedin (jäljempänä 'Marconi') yhteisessä määräysvallassa. MMS:n päätoimialaan kuuluvat avaruusjärjestelmien valmistaminen ja toimittaminen mukaan lukien satelliitit ja niiden hyötykuormat, kantorakettien ja miehitettyjen avaruusaluusten alajärjestelmät, maa-asetat ja erilaiset alajärjestelmät sekä tekniikat.
4. MHT on osa ranskalaista Aérospatiale-Matra-yhtiötä, jonka toimialaa ovat lähinnä kaupallinen ja sotilaallinen ilmailuteollisuus, ohjusaset, viestintä ja teleliikenne. Avaruusteollisuuden alalla Aérospatiale-Matralla on MMS:stä omistamansa osuuden lisäksi määräysvallan antavia omistusosuuksia erityisesti yhtiöissä, jotka toimittavat kantoraketteja sekä laitteita avaruusinfrastruktuureja ja avaruusaluksia varten. Määräysvalta Aérospatiale-Matrassa on Ranskan valtiolla ja ranskalaisella Lagardère-yhtymällä, joka toimii myös autoteollisuuden ja median alalla.
5. Marconi, jonka omisti aiemmin General Electric Company (jäljempänä 'GEC'), on sulautunut British Aerospace plc -yhtiöön, jonka uusi nimi on BAe Systems plc (jäljempänä 'BAe Systems'). BAe Systems on Yhdistyneeseen kuningaskuntaan sijoittautunut yhtymä, jonka toimialaan kuuluvat ensisijaisesti kaupalliset ja sotilaalliset lentokoneet, ohjusaset, laivanrakennus ja laivojen suunnittelu sekä puolustuselektronikka. Avaruusteollisuuden alalla BAe Systemsillä on MMS:stä omistamansa osuuden lisäksi määräysvallan antavia omistusosuuksia yhtiöissä, jotka toimittavat avaruusaluksissa käytettäviä laitteita.
6. DDRH on DASAn yksinomaisessa määräysvallassa. Saksalaisessa DASAssa yhdistyvät DaimlerChrysler-yhtymän Aviation ja Space Systems Division -osastojen toiminnot. Avaruusteollisuuden alalla ja niiden toimintojen lisäksi, jotka liitetään Atriumiin, DASAlla on erityisesti määräysvallan antava omistusosuus laukaisupalvelujen alalla toimivassa Eurockot Launch Services GmbH:ssä. DASA kuuluu DaimlerChrysler-yhtymään, joka toimii myös autoteollisuuden ja huoltopalvelujen alalla.
7. Osakassopimuksen mukaisesti Astriumista tulee MMS:n ja DDRH:n samansuuruisin osuuksin omistama yhteisyritys. Astriumissa yhdistyvät kaikki MMS:n toiminnot (avaruusjärjestelmien ja alajärjestelmien toimittaminen) ja kaikki DASAn toiminnot, joita hoitavat nykyisin sen tytäryhtiö Dornier Satellitensysteme GmbH (satelliittijärjestelmien ja alajärjestelmien toimittaminen) ja sen osasto Raumfahrt-Infrastruktur (avaruusinfrastruktuurien ja kantorakettien toimittaminen). Astriumia johdetaan yhtenä yksittäisenä monikansallisena yksikkönä, jolla on rajat ylittäviä liiketoiminnallisia osastoja, ja sen pääasiallinen toiminta keskittyy kolmeen Ranskassa, Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevaan oikeudelliseen yksikköön.

II. KESKITTYMÄ

8. Astrium on MMS:n ja DASAn yhteisessä määräysvallassa (jäljempänä yhteisnimityksellä 'osapuolet'). Sen hallitukseen kuuluu neljä jäsentä, joista kumpikin osapuoli esittää kahta ja jotka nimitetään osakkaiden yksimielisellä päätöksellä. Kaikki merkittävät päätökset, jotka koskevat Astriumien kaupallisia toimintaperiaatteita ja strategiaa, kuten keskipitkän aikavälin suunnitelmaa (vastaa liiketoimintasuunnitelmaa), vuotuista budjettia ja toimintaa hoitavien yhtiöiden oikeudellisten edustajien nimittämistä sekä erottamista, edellyttävät MMS:n ja DASAn yksimielistä hyväksyntää. Tämän vuoksi Astrium on MMS:n ja DASAn yhteisessä määräysvallassa, koska osapuolten on päästävä yksimielisyyteen Astriumien strategista kaupallista toimintaa koskevista tärkeistä päätöksistä.
9. Lisäksi Astrium suorittaa jatkuvasti kaikki itsenäisen taloudellisen yksikön toiminnot, koska siinä yhdistyvät kaikki MMS:n toiminnot ja useimmat DASAn avarusteolliset toiminnot. Näin ollen sillä on käytettävissään varat, henkilöstö, tuotantolaitokset sekä kaupalliset ja palveluverkostot, joita se tarvitsee liiketoimintojensa jatkuvassa hoitamisessa.
10. Edellä esitetyn perusteella on selvää, ehdotettu toimenpide johtaa sulautuma-asetuksen 3 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuun keskittymään.

III. YHTEISÖNLAAJUINEN ULOTTUVUUS

11. Keskittymän osapuolten yhteenlaskettu koko maailmasta kertynyt liikevaihto oli vuonna 1998 yli 5 000 miljoonaa euroa³ ja kummankin keskittymään osallistuvan yhtiön yhteisöstä kertynyt liikevaihto oli yli 250 miljoonaa euroa. Kummankaan keskittymään osallistuvan yrityksen omasta kokonaisliikevaihdosta yli kaksi kolmasosaa ei kertynyt yhdestä ja samasta jäsenvaltiosta. Näin ollen kyseessä on sulautuma-asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu yhteisönlajuinen keskittymä. Kyseessä ei ole ETA-sopimuksessa tarkoitettu yhteistyöasia.

IV. SOVELTUVUUS YHTEISMARKKINOILLE

12. Astriumien toimialaan tulevat kuulumaan avaruusjärjestelmien sekä niiden alajärjestelmien ja laitteiden valmistaminen ja toimittaminen. Kuten aiemmissa komission päätöksissä⁴ on todettu, avaruusjärjestelmät jakautuvat tavallisesti kahteen pääsegmenttiin. Toinen on avaruussegmentti (satelliitti, kiertoradalle sijoitettava alusta, kantoraketti jne.) ja toinen on maasegmentti, josta joko annetaan komentoja avaruussegmentille ja valvotaan sitä (kiertorata, laukaisuparametrit jne.) tai joka toimii yhteysvälineenä (kuten ääni- ja datasiinaalien välittäminen) avaruussegmenttiin. Avaruussegmentti voidaan edelleen jakaa satelliitteihin, avaruusinfrastruktuuriin ja kantoraketteihin.

---

³ Liikevaihto on laskettu sulautuma-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan ja liikevaihdon laskemisesta annetun komission tiedonannon (EYVL C 66, 2.3.1998, s. 25) mukaisesti. Lukuihin sisältyvä ennen 1 päivää tammikuuta 1999 kertynyt liikevaihto on laskettu keskimääräisten ecu-vaihtokurssien perusteella ja muutettu euroiksi yksi yhteen -periaatteella.

⁴ Ks. esimerkiksi asia IV/M.437 – Matra Marconi Space / British Aerospace Systems (EYVL C 245, 1.9.1994, s. 9) tai asia IV/M.1185 – Alcatel/Thomson-CSF-SCS (EYVL C 272, 1.9.1998, s. 5).

13. Keskittymä ei aiheuta kilpailuongelmia siviilikäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien, satelliittien maasegmenttien eikä laukaisupalvelujen osalta.
14. Kummankin osapuolen toimialaan kuuluvat valvonta- ja tutkimussatelliitit, luotaimet, avaruusinfrastruktuuri ja kantorakettien laitteet. Komissio on ilmaissut 3 päivänä joulukuuta 1999 tehdyssä sulautuma-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaisessa päätöksessä näitä markkinoita koskevia vakavia epäilyjä. Mainitussa päätöksessä komissio on ilmaissut vakavia epäilyjä myös kantorakettien järjestelmä- ja laitetuotteiden markkinoista. Jäljempänä A–C jaksossa esitetyistä syistä nämä markkinat eivät kuitenkaan aiheuta kilpailuongelmia.
15. Osapuolten toimialaan kuuluvat myös tietyt satelliiteissa käytettävät laitteet ja sotilassatelliitit. On vahvoja merkkejä siitä, että toiminta voisi luoda määräävän aseman tai vahvistaa sellaista seuraavien tuotteiden markkinoilla:
  - satelliittien mekaaniset pyörät Euroopassa⁵ (A jakso);
  - sotilaskäyttöön tarkoitetut tietoliikennesatelliitit Ranskassa (C jakso).

A. SATELLIITIT

MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

Satelliitinvalmistajat

16. Satelliitit ovat monimutkaisia avaruusaluksia, jotka kiertävät tai pyörivät taivaankappaleen ympäri. Kuten komission aiemmissa päätöksissä⁶ on todettu, satelliitit voidaan jaotella neljään pääluokkaan: tietoliikenne-, paikannus-, valvonta- (kaukokartoitus-) ja tutkimussatelliitit. Satelliitteja voidaan käyttää sekä siviili- että sotilassovelluksissa.
17. Yleisesti katsoen vakiosatelliittiin kuuluu kaksi perusosaa: alusta ja hyötykuorma. Alusta on satelliitin fyysinen rakenne, joka varmistaa sen vakauden ja termisen hallinnan, kun taas hyötykuorman avulla hallitaan alustan tärkeimpiä parametreja ja se on suunniteltu hoitamaan erityistehtävät, joiden vuoksi satelliitti on lähetetty kiertoradalleen.
18. Satelliittiteollisuus jaotellaan usein kaupalliseen segmenttiin, johon kuuluvat kaupallisille toimijoille myydyt satelliitit (pääasiassa tietoliikennesatelliitit), ja institutionaaliseen segmenttiin (pääasiassa valvonta- ja tutkimussatelliitit), jolla satelliitteja myydään lähinnä avaruustutkimusjärjestöille kuten NASA, Ranskan Centre National d'Etudes Spatiales (CNES) tai Euroopan avaruusjärjestö (ESA). Kaupalliset toimijat hankkivat usein hyväksi todettuun rakenteeseen perustuvia satelliitteja ja käyttävät hankinnoissaan yleismaailmallisia tarjouspyyntömenettelyjä. Sen sijaan institutionaaliset asiakkaat ostavat usein (monissa tapauksissa tilaustyönä valmistettuja) erityissatelliitteja ja kilpailu on tavallisesti rajoitettu kotimaisten

---

⁵ Tässä päätöksessä Eurooppa tarkoittaa Euroopan talousaluetta ja Sveitsiä (joten se käsittää kaikki Euroopan avaruusjärjestön jäsenvaltiot).

⁶ Ks. asia IV/M.1185 – Alcatel/Thomson-CSF-SCS, alaviite 5.

satelliitinvalmistajien väliseksi. ESA:n erityistapauksessa hankintoihin sovelletaan maantieteellistä "oikeudenmukaisen palautuman" (*juste retour*) periaatetta, jonka mukaan jäsenvaltioiden ESA:lle osoittaman rahoitusosuuden ja kyseisten jäsenvaltioiden valmistajille teollisista hankinnoista annetun osuuden on oltava tasapainossa.

19. Osapuolet esittävät, että tietoliikennesatelliittien ja valvonta- sekä tutkimussatelliittien markkinat olisi erotettava toisistaan, koska ne edellyttävät erilaista teknologista tietämystä ja on tarkoitettu eri asiakaskunnalle. Komission tutkimuksen tulokset ovat pitkälle vahvistaneet tämän näkökannan ja sitä puoltaa myös se, että kilpailuedellytykset ovat edellä esitetyistä syistä erilaiset kaupallisella ja institutionaalisella segmentillä. Siksi on todennäköistä, että toisaalta tietoliikennesatelliitit ja toisaalta valvonta- ja tutkimussatelliitit kuuluvat eri tuotemarkkinoille.
20. Paikannussatelliittien merkityksellisten tuotemarkkinoiden rajaaminen ei ole tämän asian yhteydessä tarpeen, koska kyseinen segmentti on Euroopassa vielä varhaisessa kehittyvaiheessa ja koska kumpikaan osapuolista ei valmista siihen kuuluvia satelliitteja.
21. Kaupallisia tietoliikennesatelliitteja ovat maata geosynkronisella radalla (*Geosynchronous Earth Orbit, GEO*), keskikorkealla kiertoradalla (*Medium Earth Orbit, MEO*) ja matalalla kiertoradalla (*Low Earth Orbit, LEO*) kiertävät satelliitit. Osapuolten mukaan tärkeä edistysaskel tietoliikennesegmentillä on multimediasatelliittien käyttöönotto, erityisesti LEO-satelliittijärjestelmät (kuten Iridium ja Globalstar), jotka ovat yksityisten yritysten yhteenliittymien rahoittamia ja ylläpitämiä. Komissio on aiemmassa päätöksessään⁷ erottanut toisistaan GEO- ja MEO/LEO-satelliitit hinnan, käyttötarkoituksen ja muiden tekijöiden perusteella. Tässä asiassa ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määritellä kaupallisten tietoliikennesatelliittien merkityksellisiä tuotemarkkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella markkinoiden määritelmällä.
22. Institutionaaliset asiakkaat (lähinnä avaruustutkimusjärjestöt) ostavat suurimman osan valvonta- ja tutkimussatelliiteista ja avaruusluotaimista (aurinkokunnan ja sen ulkopuolisen avaruuden tutkimisessa käytettävät tieteelliset avaruusaluukset). Nämä ovat tavallisesti erikoisvalmisteisia tuotteita, jotka on tarkoitettu suorittamaan tieteellisiä tehtäviä muun muassa meteorologian, kartografian, tähtitieteen ja aurinkotuulia koskevan tutkimuksen tai muun sellaisen alalla.
23. Osapuolet väittävät, että valvonta- ja tutkimussatelliitit sekä avaruusluotaimet (jäljempänä yhteisnimitykseltään 'institutionaaliset satelliitit') voidaan yhdistää yksille tuotemarkkinoille. Tätä näkökantaa tukee se, että nämä tuoteluokat näyttävät olevan tarjontapuolella helposti korvattavissa keskenään, koska Eurooppaan sijoittautuneet satelliitinvalmistajat toimivat tavallisesti kaikilla segmenteillä. Sitä tukee myös se, että eri institutionaalisilla markkinoilla kilpailuedellytykset ovat suurimmaksi osaksi yhtenevät niin, että samat asiakkaat ostavat kaikkia tuotteita ja noudattavat samankaltaisia hankintamenettelyjä. Toisaalta valvontasatelliiteille

---

⁷ Ks. asia IV/35.518 – Iridium, EYVL L 16, 18.1.1997, s. 87.

näyttää olevan syntymässä erityiset kaupalliset markkinat, ja edellä esitetyistä syistä niiden eri tuoteluokat eivät näytä olevan kysyntäpuolella keskenään korvattavissa. Tämän päätöksen yhteydessä ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määritellä siviilikäyttöön tarkoitettujen institutionaalisten satelliittien merkityksellisiä tuotemerkkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittäväällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella markkinoiden määritelmällä.

24. Tietoliikenne- ja valvontasatelliitteja voidaan käyttää sekä siviili- että sotilassovelluksissa. Komission tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että sotilassatelliiteissa käytetään tavallisesti samoja alustoja kuin siviilisatelliiteissa, mutta ne on mukautettava erityisesti satelliitin koskemattomuuden, tietosuojan ja muiden vastaavien tarpeiden täyttämiseksi. On myös merkkejä siitä, että sotilas- ja siviilisovellusten kilpailuedellytykset eroavat toisistaan erityisesti siitä syystä, että hallitukset voivat pyrkiä rajoittamaan sotilasmäärärahojensa käytön kansallisiin toimittajiin. Näin ollen komission tutkimuksen tulokset näyttävät viittaavan siihen, että sotilassovellusten tuotemarkkinat ovat erilliset.

Laitemarkkinat

25. Kuten edellä 17 kappaleessa on todettu, perussatelliitti muodostuu pääasiassa alustasta ja hyötykuormasta. Alusta muodostaa satelliitin fyysisen rakenteen ja varmistaa tavallisesti satelliitin vakauden ja termisen hallinnan, pitää sen kiertoradallaan ja toimittaa sille sähköä. Hyötykuorma hallitsee alustan tärkeimpiä parametrejä ja on tarkoitettu suorittamaan erityistehtävät, joita varten satelliitti on lähetetty kiertoradalleen. Näin ollen samaa alustaa voidaan käyttää useisiin eri tarkoituksiin, kun taas hyötykuorma on tavallisesti suunniteltu juuri satelliitin omaa erityistehtävää varten.
26. Sekä alusta että hyötykuorma koostuvat puolestaan lukuisista alajärjestelmistä (kuten alustan työntökoneistot tai asennon ja kiertoradan hallintajärjestelmät taikka hyötykuorman tärkeimmät laitteistot) ja laitteista (kuten maa- ja tähtianturit, aurinkogeneraattorit ja antennit). Komission tutkimuksen tulokset näyttävät osoittavan, että kaikki nämä tuotteet voisivat kuulua erillisille tuotemerkkinoille.
27. Erillisille tuotemerkkinoille näyttäisivät kuuluvan erityisesti mekaaniset pyörät, joita käytetään satelliitin asennon vakaamiseen. Tämä johtuu siitä, että vaikka muita laitteita (eli työntöjärjestelmiä ja magneettisia pyöriä) voidaan käyttää samaan tarkoitukseen, millään niistä ei näyttäisi voitavan korvata mekaanisia pyöriä.
28. Vaikka työntöjärjestelmiä voidaan käyttää satelliitin asennon hallintaan, niiden käyttö kuluttaa satelliitin polttoainevaroja. Koska satelliitissa käytettävissä olevan polttoaineen määrä on rajallinen ja mekaaniset ja magneettiset pyörät toimivat polttoaineen sijaan aurinkogeneraattorien tuottaman riittävän sähkövoiman varassa, työntöjärjestelmiä sijoitetaan käytännössä vain hyvin lyhytikäisiin (alle vuoden) järjestelmiin ja siksi niitä käytetään harvoin. Työntöjärjestelmät perustuvat myös hyvin erilaisiin tekniikoihin ja taitotietoon kuin mekaaniset ja magneettiset pyörät, ja tavallisesti niitä tuottavat eri valmistajat.
29. Vaikka magneettisten ja mekaanisten pyörien perustoimintaperiaatteet ovat samat, magneettisten pyörien suorituskyky on huomattavasti parempi kuin mekaanisten pyörien ja niiden hinta on myös korkeampi. Siksi magneettisia pyöriä käytetään

lähinnä sellaisissa sovelluksissa (esimerkiksi valvontasatelliiteissa), jotka edellyttävät hyvin tarkkaa asennon hallintaa. Magneettiset ja mekaaniset pyörät perustuvat myös hyvin erilaisiin tekniikoihin ja taitotietoon, ja Euroopassa niitä tuottavat tavallisesti eri valmistajat.

30. Edellä esitetyn perusteella komission tutkimuksen tulokset näyttävät viittaavan siihen, että mekaanisten pyörien tuotemarkkinat ovat erilliset.

MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

Kaupalliset tietoliikennesatelliitit

31. Aiemmissa komission päätöksissä⁸ tietoliikennesatelliittien ja niiden laitteiden markkinat on katsottu maailmanlaajuisiksi, koska kaupallista toimintaa harjoittavat asiakkaat ostavat näitä tuotteita maantieteellisistä näkökohdista riippumatta. Osapuolet väittävät, että tietoliikennesatelliittialalla kilpailuedellytykset ovat riittävän yhdenmukaiset, jotta maantieteellisiä markkinoita voitaisiin pitää maailmanlaajuisina, sillä asiakkaat pyytävät tarjouksia useilta eurooppalaisilta ja yhdysvaltalaisilta toimittajilta ja tekevät niiltä tilauksia.
32. Kuten 28 päivänä maaliskuuta 1999 tehdyssä päätöksessä *Aérospatiale/Matra*⁹ on todettu, yhdysvaltalaisten yritysten tuottamiin satelliitteihin, avaruusteknisiin komponentteihin ja alajärjestelmiin sovelletaan Yhdysvaltain puolustusministeriön vientilisenssimenettelyä. Tätä vientilisenssijärjestelmää on muutettu Yhdysvaltain kansainvälistä asekauppaa koskevaan asetukseen (International Traffic in Arms Regulation, ITAR) jokin aika sitten tehdyllä muutoksella, jolla kaupallisten tietoliikennesatelliittien ja laitteiden vientiasiat on siirretty kauppaministeriöltä takaisin ulkoministeriön toimivaltaan. Tämän muutoksen mahdollisia vaikutuksia kilpailuedellytyksiin kaupallisten satelliittien alalla on tarpeen tutkia.
33. Jotkin komission kyselyyn vastanneet kolmannet ovat ilmaisseet huolensa siitä, että muutos on tiukentanut vientilisenssijärjestelmää. Tämä voi viivästyttää satelliittien komponenttien toimituksia Yhdysvalloista ja tehdä tällaisten komponenttien käytön riskialttiimmaksi ja hankalammaksi Yhdysvaltojen ulkopuolisille satelliitinvalmistajille. Toiset esittivät, että tiukentunut vientilisenssijärjestelmä voi myös vaikeuttaa eurooppalaisten toimittajien mahdollisuuksia tarjota tiettyjä osia yhdysvaltalaisille asiakkaille, koska Yhdysvalloissa toimivien satelliitinvalmistajien tuotteiden teknisiä eritelmiä ei ehkä ole helppo antaa Yhdysvaltojen ulkopuolisille laitetoimittajille.
34. Kaiken kaikkiaan tässä vaiheessa näyttää siltä, että kyseistä muutosta ei voi pitää todellisena Euroopan ja Yhdysvaltojen välisen kaupan esteenä (tiettyjä erittäin luottamuksellisia teknologian aloja lukuun ottamatta). Useimmat komission kyselyyn vastanneet kolmannet ilmoittivat myös, että ne pitivät tietoliikennesatelliittien ja niiden komponenttien markkinoita edelleen maailmanlaajuisina. Näin ollen voidaan päätellä, että tietoliikennesatelliittien ja tietoliikennesatelliittien komponenttien markkinat ovat maailmanlaajuiset.

---

⁸ Ks. asia IV/M.437 – Matra Marconi Space/British Aerospace Space Systems, alaviite 5.

⁹ Ks. asia IV/M.1309 – Matra/Aérospatiale.

Siviilikäyttöiset institutionaaliset satelliitit

35. Kuten edellä 22 kappaleessa on todettu, valvonta- ja tutkimussatelliitteja sekä avaruusluotaimia ostavat ensi kädessä avaruustutkimusjärjestöt ja kilpailu rajoittuu tavallisesti kotimaisiin satelliitinvalmistajiin.
36. Erityisesti ESA:n tapauksessa satelliittien ja laitteiden hankinnat perustuvat maantieteelliseen oikeudenmukaisen palautuman periaatteeseen, joka on vahvistettu ESA:ta koskevassa yleissopimuksessa ja jonka mukaisesti ESA:n tulee i) "suosia kaikin mahdollisin tavoin kaikkien jäsenvaltioidensa teollisuutta" ja ESA:n teollisuuspolitiikan on oltava sellainen, että se ii) "varmistaa kaikkien [ESA:n] jäsenvaltioiden tasapuolisen osallistumisen [...] niiden rahoitusosuuden huomioon ottaen". Näin ollen valvonta- ja tutkimussatelliiteille sekä avaruusluotaimille ja niiden laitteille (mukaan lukien mekaaniset pyörät) näyttää olevan Euroopan laajuiset markkinat.
37. Valvonta- ja tutkimussatelliiteille sekä avaruusluotaimille saattaa myös olla kansalliset markkinat niissä jäsenvaltioissa, joiden kansalliset avaruustutkimusjärjestöt soveltavat samankaltaisia hankintamenettelyjä satelliitinvalmistajien tasolla. Kaupallisille toimijoille tai institutionaalisille asiakkaille myytävien valvontasatelliittien markkinat voivat myös olla maailmanlaajuiset, jos kotimaisia tuottajia ei ole (kuten Aasiassa), sillä kyseiset asiakkaat näyttävät kilpailuttavan näiden järjestelmien hankintansa maailmanlaajuisesti. Tämän päätöksen yhteydessä ei kuitenkaan ole tarpeen rajata tarkemmin kyseisiä maantieteellisiä markkinoita eikä satelliittilaitteiden markkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla kansallisten eikä maailmanlaajuisen markkinoiden määritelmällä.

Sotilassatelliitit

38. Osapuolet esittävät, että sotilassatelliittien maantieteelliset markkinat ovat vähintään ETA:n laajuiset, mikä johtuu erityisesti eurooppalaisten kahdenvälisen ja monenvälisen ohjelmien kehittämisestä (kuten sotilaallinen tiedustelusatelliitti Helios 1, johon Ranska, Italia ja Espanja osallistuvat). Samoin vaikuttaa siltä, että tietyt jäsenvaltiot käyttävät sotilassatelliitteja ostaessaan avoimia tarjouskilpailumenettelyjä, joihin eurooppalaiset ja yhdysvaltalaiset satelliitinvalmistajat osallistuvat. Esimerkiksi tietoliikennesatelliittien alalla Hughes näyttää osallistuneen kaikkiin Espanjan Hispasat I -satelliittien tarjouskilpailuihin ja Lockheed Martin osallistuu UK Skynet 5B -satelliittia koskevaan tarjouskilpailuun.
39. Toisaalta jotkin jäsenvaltiot näyttäisivät kuitenkin jatkavan sotilassatelliittien hankkimista kotimaisilta tuottajilta. Erityisesti Ranskan puolustusministeriö ilmoitti, että se on hankkinut sotilassatelliitit kilpailuttamalla avoimesti MMS:ää ja Alcatel Space Industries (jäljempänä 'Alcatel Space') -yhtiötä. Koska kilpailu rajoittuu kotimaisiin satelliitinvalmistajiin, Ranskassa näyttää olevan edelleen sotilassatelliittien kansalliset maantieteelliset markkinat.
40. Sotilassatelliittien laitteiden hankinnoissa ei näytä olevan tiukkaa oikeudenmukaisen palautuman periaatetta (tiettyjä erityisiä ja erittäin tärkeitä tuotteita lukuun ottamatta). Esimerkiksi sotilassatelliiteissa käytetään tavallisesti samaa alustaa kuin siviilisatelliiteissa, ja satelliitinvalmistaja voi hankkia alustatuotteet samoilta

toimittajilta kuin siviilisovelluksissa käytetyt tuotteet. Siksi sotilassatelliittien laitteiden maantieteelliset markkinat näyttäisivät kyseisistä laitteista riippuen olevan joko kansalliset tai maailmanlaajuiset. Tämän päätöksen yhteydessä ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määrittellä näitä maantieteellisiä markkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittäväällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella maantieteellisten markkinoiden määritelmällä.

KILPAILUA KAUPALLISTEN TIETOLIIKENNESATELLIITTIIEN MARKKINOILLA KOSKEVA ARVOINTI

41. Osapuolilla (ja niiden emoyhtiöillä) ei ole tietoliikennesatelliittien alalla päällekkäisiä toimintoja satelliitinvalmistajien tasolla (jolla vain MMS toimii) eikä laitetasolla (jolla Aérospatiale-Matra, MMS ja DASA kaikki toimivat, mutta myyvät eri laitteita). Toimenpiteestä seuraa kuitenkin vertikaalinen integroituminen MMS:n satelliitinvalmistustason toimintojen ja DASAn laitetason toimintojen välillä
42. Jotkin kolmannet toimittajat ovat esittäneet, että toimenpiteen vertikaaliset näkökohdat voivat johtaa kilpailevien laitetoimittajien tai kilpailevien satelliitinvalmistajien sulkemiseen markkinoilta. Satelliitinvalmistustasolla MMS:n keskimääräiset (arvon mukaan lasketut) markkinaosuudet ajanjaksolta 1994–1998 eivät ylitä [10–15 prosenttia]*, ja Astrium joutuu edelleen kilpailemaan muiden suurten valmistajien, erityisesti yhdysvaltalaisen Hughesin, Loralin ja Lockheed Martinin kanssa. Laitetasolla DASAn keskimääräiset maailmanlaajuiset markkinaosuudet ajanjaksolta 1995–1997 eivät ylitä [20–30 prosenttia]* millään satelliittilaitteiden markkinoilla.
43. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda tietoliikennesatelliittien ja niiden laitteiden markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittäväällä osalla.

KILPAILUA INSTITUTIONAALISTEN SATELLIITTIIEN MARKKINOILLA KOSKEVA ARVOINTI

44. Sekä MMS että DASA valmistavat valvonta- ja tutkimussatelliitteja sekä luotaimia, joita myydään kansallisille eurooppalaisille avaruustutkimusjärjestöille ja ESA:lle. Aérospatiale-Matra, MMS ja DASA tuottavat kyseisiin järjestelmiin myös tiettyjä laitteita, muun muassa kemiallisia ohjauksraketteja (kemiallisia työntöjärjestelmiä varten), aurinkokennostoja (aurinkogeneraattoreita varten), mekaanisia pyöriä sekä maa- ja aurinkoantureita.
45. Näin ollen toimenpiteestä seuraa satelliitinvalmistajien tasolla horisontaalinen integroituminen ja satelliitinvalmistajien sekä osapuolten ja Aérospatiale-Matran laitetason toimintojen välinen vertikaalinen integroituminen.

Markkinoihin liittyviä erityispiirteitä

46. Valvonta- ja tutkimussatelliittien sekä avaruusluotaimien suunnittelua, kehitystä, valmistusta ja laukaisua koskevat hankkeet etenevät vaiheittain, ja kilpailuttaminen

---

* *Osia tästä tekstistä on muutettu sen varmistamiseksi, että luottamuksellisia tietoja ei paljasteta. Kyseiset kohdat on merkitty hakasulkuihin.*

tapahtuu tietyissä vaiheissa. Siksi institutionaalisten satelliittien markkinat ovat tarjontamarkkinat ja kilpailu näillä markkinoilla riippuu tarjoajista, joilla on kapasiteettia tarjota osapuolten tuotteille uskottavia vaihtoehtoja.

47. Näiden markkinoiden merkittävä erityispiirre on myös edellä 36 kappaleessa mainittu ESA:n hankinnoissa noudatettava maantieteellinen oikeudenmukaisen palautuman periaate. Pääpiirteissään tämä periaate edellyttää, että ESA i) suosii hankinnoissaan ESA:n jäsenvaltioissa toimivia yrityksiä ja ii) tasapainottaa ESA:n jäsenvaltioiden rahoitusosuuden ja niiden valmistajille osoitettujen teollisuustuotteiden tilausten osuuden.
48. Yksittäisten ohjelmien sisällä voidaan noudattaa jonkin verran joustavuutta. Esimerkiksi tutkimussatelliittien ja luotainten hankinnoissa oikeudenmukaisen palautuman periaatetta sovelletaan kolmen vuoden jaksoissa: toisin sanoen jokaisen satelliitin tai hankkeen ei tarvitse olla jakson aikana maantieteellisesti täysin tasapainossa, kunhan vähimmäisvaatimukset on täytetty jokaisen kolmen vuoden jakson lopussa. Vastaavasti, vaikka valvontasatelliittien hankinnoissa oikeudenmukaisen palautuman periaatteen mukaiset tavoitteet asetetaan kutakin tehtävää varten, yritysten tekemiin tarjouksiin perustuva tulos voi poiketa enintään 20 prosenttia alkuperäisistä tavoitteista.
49. Tämä jousto on kuitenkin kaiken kaikkiaan rajoitettu niin, että mahdolliset epätasapainot on korjattava ja että kansallisten teollisuuksien keskimääräisten osuuksien on tietyn ajanjakson aikana noudatettava kyseisten jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien mukaisesti oikeudenmukaisen palautuman periaatetta.

Markkinoilla toimijat

50. Yleisesti tunnustettu tosiasia on, että vain neljällä eurooppalaisella yhtiöllä on mahdollisuudet kilpailla suurten tai monimutkaisten satelliittien valmistusta koskevista tilauksista. Yhtiöt ovat MMS, DASA, Alcatel Space Industries (Alcatel Space, ranskalainen yhtiö, jonka omistajat ovat televiestintälaitteita valmistava Alcatel-yhtymä ja puolustus- ja ammattielektroniikkaa tuottava Thomson-CSF-yhtymä) sekä Alenia Aerospazio (Alenia, italialainen yhtiö, jonka omistaa Finmeccanica-yhtymä). Pienemmissä hankkeissa muita mahdollisia satelliitinvalmistajia ovat Kayser-Threde, OHB Systems ja SSTL. Muualla maailmassa suuria kilpailijoita on useita, kuten yhdysvaltalaiset TRW, Lockheed ja Ball Aerospace.

Toimenpiteen vaikutus mahdollisiin kansallisiin tai maailmanlaajuisiin markkinoihin

51. Jos valvonta- ja tutkimussatelliittien valmistuksen ja/tai niissä käytettävien laitteiden valmistuksen markkinat ovat kansalliset niissä jäsenvaltioissa, joissa kansalliset avaruustutkimusjärjestöt ostavat kotimaastaan institutionaalisia satelliitteja, toimenpiteestä ei seuraisi päällekkäisyyksiä, koska DASA ja MMS eivät toimi samoissa jäsenvaltioissa. Samasta syystä myöskään toimenpiteestä seuraava vertikaalinen integroituminen ei aiheuttaisi kilpailuongelmia.
52. Vastaavasti, jos kaupallisille toimijoille tai institutionaalisille asiakkaille tarkoitettujen valvontasatelliittien markkinat ovat maailmanlaajuiset kansallisen valmistajan puuttuessa, osapuolten markkinaosuudet (tilausmäärien mukaan) eivät

ylittäisi [25–35 prosenttia]* ja ne joutuisivat kilpailemaan muiden suurten satelliitinvalmistajien kanssa TRW [60–70 prosenttia]* mukaan lukien.

53. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda institutionaalisten satelliittien kansallisilla eikä maailmanlaajuisilla markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla.

Toimenpiteen vaikutus eurooppalaisiin satelliitinvalmistajiin

54. Koska Euroopassa vuosittain laukaistujen valvonta- ja tutkimussatelliittien ja luotaimien määrä on pieni, lyhyeltä ajanjaksolta lasketut markkinaosuudet eivät ehkä anna riittävän tarkkaa kuvaa keskenään kilpailevien satelliitinvalmistajien todellisista markkina-aseamista. Siksi keskimääräiset markkinaosuudet (arvon mukaan) laskettiin ajanjaksolta 1994–1998.
55. Tällä perusteella Astrium on selvästi johtava institutionaalisten satelliittien valmistaja. Arvon mukaan laskettuna Astriumiin kuuluvat yhtiöt myivät vuosina 1994–1998 institutionaalisista satelliiteista [45–55 prosenttia]* (MMS [25–35 prosenttia]* ja DASA [15–25 prosenttia]*), ja seuraavaksi suurimmat kilpailijat olivat Alcatel Space [30–35 prosenttia]* ja Alenia Aerospazio [5–10 prosenttia]*.

Aleniasta tulee hankkeiden pienestä määrästä huolimatta tehokas kilpailija

56. Komission tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että Alenia voi osallistua satelliitinvalmistajana vain rajoitettuun määrään ESA:n hankkeita. Tämä johtuu siitä, että Italian keskimääräinen rahoitusosuus (12 prosenttia) ESA:n institutionaalisia satelliitteja koskevista ohjelmista on paljon pienempi kuin satelliitinvalmistajalle tavallisesti osoitettava osuus ohjelmasta, ja siitä, että oikeudenmukaisen paleutteen periaate edellyttää jäsenvaltion teollisuuden osallistumisen vastaavan kyseisen valtion rahoitusosuutta kyseisestä ohjelmasta. Vaikka teollisuuden tosiasiallinen osallistuminen (kuten myös Alenian mahdollisuus kilpailla satelliitinvalmistajien tasolla) voi vaihdella ohjelmasta toiseen ja poiketa osallistumistavoitteista, yleisenä päätelmänä on, että Alenialla on vain rajoitetut mahdollisuudet kilpailla satelliitinvalmistajien tasolla ESA:n institutionaalisia satelliitteja koskevista ohjelmista.
57. Näyttää kuitenkin myös siltä, että Alenia pystyy edelleen kilpailemaan menestyksekkäästi useista eurooppalaisista institutionaalisten satelliittien tilauksista. Tämä johtuu siitä, että Alenia pystyy edelleen hoitamaan ESA:n institutionaalsiin satelliitteihin liittyvien ohjelmien molemmat päätehtävät (kuten hyötykuorman tai alustan liittämisen kokonaisuuteen) ja toimimaan myös satelliitinvalmistajana italialaisissa ohjelmissa (jotka toteutetaan Italian avaruusjärjestön johdolla). Nämä toiminnot näyttävät riittävän Alenialle kilpailukyvyin säilyttämiseen ja markkinoilla pysymiseen. Tähän viittaa myös se, että Alenia sai sopimuksen ESA:n Integral-tutkimussatelliitin valmistamisesta (satelliitti on määrä laukaista radalleen vuonna 2001).

Useimmissa tulevilla hankkeissa Alcatel Space on Astriumin tehokas kilpailija

58. Edellä esitetyn perusteella keskenään kilpailevat lähinnä Alcatel Space ja Astrium, mutta Alenia pystyy kuitenkin kilpailemaan satelliitinvalmistajana tietyistä ESA:n ohjelmista.
59. Näyttää myös siltä, että Alcatel Spacella on riittävästi kapasiteettia kilpailla tehokkaasti Astriumin kanssa. Alcatel Spacella on nykyisin riittävät perusedellytykset toimia kaikenlaisten satelliittien valmistajana eikä oikeudenmukaisen palautuman periaate rajoita tätä kykyä, koska Ranskan rahoitusosuus ESA:n kansainvälisistä satelliittiohjelmista (noin 23 prosenttia) on lähes yhtä suuri kuin satelliitinvalmistajan työn keskimääräinen osuus ohjelmasta.

Oikeudenmukaisen palautuman sääntöä ei ole mahdollista käyttää kilpailijoiden kustannusten kasvattamiseen

60. On väitetty, että Astriumilla voisi olla mahdollisuus kasvattaa merkittävästi kilpailijoidensa ESA:n institutionaalisiin ohjelmiin liittyviä kustannuksia. Väitteen perusteluiksi on esitetty, että i) oikeudenmukaisen palautuman periaatteen mukaisesti tietty osuus kunkin sopimuksen arvosta on toteutettava Saksassa ja Yhdistyneessä kuningaskunnassa (yhteensä noin 29 prosenttia), että ii) Astriumin asema näissä jäsenvaltioissa voisi tehdä muut satelliitinvalmistajat riippuvaisiksi Astriumin osuudesta näihin Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan suorituksiin ja että iii) Astrium voisi nostaa osuudestaan veloittamaansa hintaa, mikä tekisi sen kilpailijoiden tarjouksista kilpailukyvyttömiä tai pakottaisi kilpailijat alentamaan katteitaan niin paljon, että niiden tarjoukset menettäisivät toteuttamiskelpoisuutensa.
61. Mikään ei viittaa siihen, että Astrium pystyisi tällaisella toiminnalla tehokkaasti lisäämään Alenian kustannuksia. Tämä johtuu toisaalta siitä, että tapauksissa, joissa Alenia kilpailisi satelliitinvalmistajien tasolla, sen osuus (ja samalla Italian työsuoritus) vastaisi satelliitinvalmistajalle kuuluvaa osuutta ohjelmasta (20–25 prosenttia) tai jopa ylittäisi sen. Tällaisissa tapauksissa Italian osuus ylittäisi sen yleisen keskimääräisen 12 prosentin tavoitteen. Koska osapuolet eivät toimi Italiassa ja joutuisivat suurimmaksi osin turvautumaan Aleniaan Italian työsuorituksen osalta, ne olisivat riippuvaisia Aleniasta lähes koko 20–25 prosentin osuudelta. Toisaalta Alenia voisi teettää Ranskan työosuuden Alcatel Space -yhtiöllä ja se voisi myös teettää tietyn osan Yhdistyneen kuningaskunnan ja Saksan työosuuksista erällä kolmansilla kyseisissä maissa toimivilla toimittajilla. Näin ollen Alenia olisi riippuvainen Astriumista vain 20 prosentin osuudelta koko sopimuksen arvosta. Tämän vuoksi Astrium olisi riippuvaisempi Aleniasta kuin Alenia Astriumista ja silloin Astrium ei pystyisi lisäämään Alenian kustannuksia.
62. Alcatel Space -yhtiön osalta tilanne voisi olla toinen. Tämä johtuu siitä, että Alcatel Spacen on hankittava tietty osa Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan työosuuksista Astriumilta, kun taas samat velvoitteet kohdistuvat Astriumiin paljon lievempinä, sillä se pystyy hankkimaan Ranskan työosuuden sisäisesti (entisen MMS-France-yhtiön kautta). Kaiken kaikkiaan väite, että Astrium voisi lisätä merkittävästi Alcatel Spacen kustannuksia, ei kuitenkaan pidä paikkaansa käsiteltävänä olevassa asiassa.
63. On syytä huomauttaa, että oikeudenmukaisen palautuman periaate ja Alcatel Spacen merkittävä läsnäolo tietyissä ESA:n jäsenvaltioissa (kuten Belgiassa, Espanjassa, Tanskassa ja Norjassa) huomioon ottaen Astrium joutuu teettämään osan työstä myös

Alcatel Space -yhtiöllä. Näin tietty osuus Astrium sopimuksista riippuu myös Alcatel Spacesta, mikä vähentää Astrium mahdollisuuksia lisätä kilpailijoidensa kustannuksia (koska myös Alcatel Space voisi lisätä Astrium kustannuksia, vaikkakin vähemmän).

64. Vaikka institutionaalisiin satelliitteihin liittyvät sopimukset ovat usein tiettyä tarkoitusta varten suunniteltuja ja niiden kokonaishintoja voi olla vaikea arvioida, ESA:lla näyttää olevan hintaeritelmien ja kustannusarviomallien tekemiseksi riittävästi kokemusta ja mahdollisuuksia, jotta se pystyy havaitsemaan mahdolliset merkittävät hinnannousut. Tätä kykyä parantaa entisestään se, että kuten edellä 46 kappaleessa on todettu, ESA:n ohjelmat toteutetaan vaiheittaisina hankkeina, joissa hinta-arviot esitetään sitä mukaa kun prosessi etenee. Tällaisessa tapauksessa ESA:lla olisi myös vastapainoksi riittävästi neuvotteluvoimaa, jolla se voisi pakottaa hinnat alas. Tämä rajoittaisi entisestään Astrium mahdollisuuksia nostaa Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan työosuuksiin liittyviä hintojaan ja nostaa samalla Alcatel Spacen kustannuksia.
65. Komission tutkimuksen kuluessa toimitettuihin tietoihin perustuvat laskelmat näyttävät kaiken kaikkiaan osoittavan, että jos Astrium pystyisi lisäämään Alcatel Spacen kustannuksia, mahdollisen korotuksen vaikutukset jäisivät rajallisiksi (noin 2–3 prosenttiin koko sopimuksen arvosta). Tämä tuskin heikentäisi merkittävästi Alcatel Spacen kilpailukykyä ja ottaen huomioon, että satelliitinvalmistajan kate on tavallisesti jopa [...]* koko sopimuksen arvosta, Alcatel Space pystyisi korvaamaan tätä luokkaa olevan hinnannousun. Näin ollen vaikuttaa siltä, että Astriumilla ei ole mahdollisuuksia lisätä merkittävästi Alcatel Spacen kustannuksia.

Muiden satelliitinvalmistajien sulkeminen pois markkinoilta ei ole mahdollista

66. Joidenkin väitteiden mukaan Astrium olisi tiettyjen laitteisiin kuuluvien tuotteiden (esimerkiksi aurinkokennostojen, mekaanisten pyörien, kemiallisten ohjausrakettien ja kryostaattien) huomattava toimittaja. Näin ollen on syytä tutkia niiden muiden satelliitinvalmistajien osalta, jotka joutuvat hankkimaan laitetuotteita avoimilta markkinoilta, saako Astrium toimenpiteen tuloksena mahdollisuuden sulkea kyseiset kilpailijat pois markkinoilta.
67. On syytä huomauttaa, että Astriumilla ei ole mahdollisuutta rajoittaa toimituksia kilpaileville satelliitinvalmistajille. Koska laitetoimittajien valinta tapahtuu usein vasta satelliitinvalmistajan valinnan jälkeen, Astriumilla ei näyttäisi olevan kannustimia toimia näin, sillä mahdolliset toimitusten rajoitukset eivät vaikuttaisi satelliitinvalmistajan valintaan vaan päinvastoin vähentäisivät Astrium myyntiä. Lisäksi ESA todennäköisesti joka tapauksessa havaitsisi Astrium asettamat toimitusrajoitukset ja ryhtyisi vastatoimiin. Näin ollen toimenpiteen suurin mahdollinen vaikutus liittyisi Astrium kykyyn lisätä kilpailijoidensa kustannuksia korottamalla laitteidensa hintoja.
68. Näyttää kuitenkin siltä, että useimpia kyseisistä laitteista (kuten aurinkokennostoja, kemiallisia ohjausraketteja, kryostaatteja ja mekaanisia pyöriä¹⁰) valmistavat Astriumissa vain DASA, MMS tai Aérospatiale-Matra. Koska sekä MMS että DASA

---

¹⁰ Aihetta käsitellään lähemmin jäljempänä 78–83 kappaleessa.

toimivat jo myös satelliitinvalmistajina, toimenpide ei vaikuta merkittävästi näitä laitetuotteita koskeviin kilpailuedellytyksiin.

69. Jotkin kyseisistä tuotteista (kuten kryostaatit) eivät ole nykyisin standardilaitteita, jotka voitaisiin sovittaa kaikkiin satelliitteihin, vaan hyvin yksilöllisiä tuotteita, joita suunnitellaan ESA:n teknologian tutkimus- ja kehitysohjelmissa. Näiden tuotteiden osalta vaikuttaa siltä, että Astrium ei pysty sulkemaan pois kilpailevia satelliitinvalmistajia, koska ESA voi joko edellyttää, että teknologian tutkimus- ja kehitysohjelmien tulokset julkistetaan kaikille tarjoajille tai päättää ostaa kyseiset tuotteet suoraan ja toimittaa ne valitsemalleen satelliitinvalmistajalle.
70. Mikään ei viittaa siihen, että Astrium voisi sulkea markkinoilta muut satelliitinvalmistajat yhdenkään sellaisen tuotteen avulla, jolle Euroopassa ei ole toista vaihtoehtoista toimittajaa kuin Astrium. Tämä johtuu siitä, että tuotteet ovat standardoituja laitetuotteita, joihin sovelletaan jo tavanomaista hinnoittelua ja joiden hintoja osapuolet eivät voisi nostaa merkittävästi ESA:n huomaamatta ja puuttumatta niiden toimintaan. Lisäksi kyseiset tuotteet edustavat joka tapauksessa vain pientä osaa satelliitin arvosta.
71. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda institutionaalisten satelliittien markkinoilla satelliitinvalmistajien tasolla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla.

Toimenpiteen vaikutus eurooppalaisiin laitevalmistajiin

72. Kuten edellä 44 kappaleessa on todettu, MMS, DASA ja Aérospatiale-Matra valmistavat joitakin institutionaalisten satelliittien laitetuotteita (kuten aurinkokennostoja, mekaanisia pyöriä, kemiallisia ohjausraketteja tai kryostaatteja). Toimenpiteestä ei seuraa päällekkäisyyttä laitevalmistajien tasolla, koska osapuolet tai Aérospatiale-Matra eivät toimita samankaltaisia tuotteita. Toimenpide johtaa kuitenkin vertikaaliseen integroitumiseen osapuolten valmistusketjun aikaisemmassa vaiheessa satelliittilaitteiden markkinoilla ja valmistusketjun myöhemmässä vaiheessa institutionaalisten satelliittien markkinoilla harjoittamien toimintojen välillä.
73. Tämän vuoksi on syytä tutkia ilmoitetun toimenpiteen vaikutukset laitemarkkinoihin. Erityisesti eräät kolmannet toimittajat ovat ilmaisseet huolestuneisuutensa siitä, että keskittymän tuloksena syntyvä yksikkö (niiden suuri asiakas ja kilpailija) pääsisi asemaan, jossa se voisi heikentää niiden kilpailuasemaa esimerkiksi suosimalla sisäisiä toimittajiaan sopimuksissa, joissa Astrium toimisi satelliitinvalmistajana ja/tai soveltamalla ulkopuolisiin toimittajiin tiukempia sopimusehtoja.

Muut laitteet kuin mekaaniset pyörät

74. Nämä ongelmat voivat mahdollisesti liittyä kaikkiin jommankumman osapuolen tai niiden emoyhtiöiden nykyisiin tuottamiin laitteisiin, joita toinen (tai kumpikin) osapuoli ostaa myös riippumattomilta toimittajilta. Tällaisia laitteita ovat mekaaniset pyörät, aurinkogeneraattorit, maa- ja aurinkoanturit, kemialliset työntölaitteet (apogeumkiihdytysmoottorit, säiliöt, ohjausraketit) ja muut sellaiset. Muiden kuin mekaanisten pyörien osalta mikään ei viittaa siihen, että toimenpide voisi luoda osapuolille määräävän markkina-aseman.

75. Astriumin mahdollisia yrityksiä suosia sisäisiä toimittajiaan rajoittaisi huomattavasti se, että ESA:n hankintasääntöjen mukaisesti toimittajat on tavallisesti valittava ESA:n valvoman avoimen tarjouskilpailun perusteella. Sisäisten toimittajien suosimista vaikeuttaisi myös se, että jos satelliitinvalmistaja haluaa itse tarjota laitteita, kyseisten laitteiden toimittajan valinta siirretään tavallisesti satelliitinvalmistajalta ESA:n nimittämän arviointitoimikunnan tehtäväksi.
76. Useimpia kyseisistä tuotteista toimittavat myös Ranskan, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan (maiden, joissa Astrium toimii) ulkopuoliset yhtiöt. Astriumin mahdollisuuksia suosia sisäisiä toimittajiaan tai asettaa kohtuuttomia sopimusehtoja rajoittaa kyseisten laitteiden osalta merkittävästi se, että ESA:n hankintoihin sovelletaan oikeudenmukaisen palautuman sääntöä, jonka mukaan tietty osuus sopimuksen arvosta on jaettava kaikkien ohjelmaan osallistuvien maiden kesken.
77. Vaikuttaa myös siltä, että tietyt toimittajat eivät nykyisin myy useimpia kyseisistä tuotteista ensisijaisesti MMS:lle ja DASAlle. Siksi tällaiset toimittajat säilyttäisivät kilpailukykyänsä, vaikka Astrium onnistuisi suosimaan sisäisiä toimittajiaan. On jopa todennäköistä, että toimittajien kilpailuasema paranee toimenpiteen seurauksena, koska kilpailevat satelliitinvalmistajat (kuten Alcatel Space ja Alenia) ostavat todennäköisesti mieluummin riippumattomilta toimittajilta.
78. Edellä esitetyn perusteella ja edellä kuvattujen kolmen tekijän yhteisvaikutus huomioon ottaen näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda muiden satelliitteihin tarkoitettujen laitteiden kuin mekaanisten pyörien Euroopan markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla.

Mekaaniset pyörät

79. Euroopan tasolla on vain kaksi mekaanisten pyörien toimittajaa: MMS, joka ei myy mekaanisia pyöriä mutta käyttää niitä omiin tarkoituksiinsa, ja saksalainen Teldix-yhtiö, joka myy useimmille eurooppalaisille satelliitinvalmistajille (ja Euroopan ulkopuolisille asiakkaille).
80. Huomattava osuus Teldixin liikevaihdosta koostuu myynnistä osapuolille, ja se on ilmoittanut, että mekaanisten pyörien tuotannossa mittakaavaedut ovat merkittävät. Näin ollen vaikuttaa siltä, että Teldixin kilpailukyky heikentyisi huomattavasti, jos keskittymän tuloksena syntynyt yksikkö päättäisi rajoittaa hankintojaan Teldixiltä ja tekisi ne sen sijaan MMS:ltä.
81. Vaikuttaa myös siltä, että Teldix ei saisi merkittävää suojaa ESA:n hankintasäännöistä (koska suurin osa Teldixin myynnistä liittyy tietoliikennesatelliitteihin, joita ESA:n säännöt eivät koske) eikä oikeudenmukaisen palautuman periaatteesta (koska Teldix on saksalainen yhtiö).
82. Tästä syystä komissio on havainnut vakavan riskin, että osapuolet voisivat toimenpiteen jälkeen heikentää merkittävästi mekaanisten pyörien alalla toimivan ainoan kilpailijansa kilpailukykyä. Tämä saattaisi johtaa määräävään asemaan mekaanisten pyörien Euroopan kaupassa, minkä seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella.

83. Kun osapuolille ilmoitettiin näistä ongelmista, ne tarjosivat korjaustoimenpidettä, joka on kuvattu yksityiskohtaisesti tämän päätöksen liitteessä. Korjaustoimenpiteen mukaan MMS luopuu mekaanisiin pyöriin liittyvästä liiketoiminnastaan (käyttöomaisuus, toimitus- ja myyntisopimukset, immateriaalioikeudet ja henkilöstö mukaan lukien).
84. Tämän korjaustoimenpiteen tuloksena MMS lopettaa mekaanisiin pyöriin liittyvät toimintonsa. Näin ollen sitoumus poistaa toteuduttuaan komission huolen siitä, että ehdotettu keskittymä johtaisi määräävään asemaan Euroopan mekaanisten pyörien markkinoilla.

KILPAILUA SOTILASSATELLIITTEN JA NIISSÄ KÄYTETTÄVIEN LAITTEIDEN MARKKINOILLA KOSKEVA ARVOINTI

85. Sotilaskäyttöön tarkoitetut satelliitit suorittavat tavallisesti samankaltaisia tehtäviä kuin kaupalliset tai institutionaaliset satelliitit. Niissä käytetään tavallisesti samoja alustoja kuin siviilikäyttöön tarkoitetuissa satelliiteissa, mutta satelliitin koskemattomuuden, tietosuojan ja muiden vastaavien seikkojen takaamiseksi tarvitaan erityisiä sovelluksia. Koska sotilassatelliitit ovat teknisesti hyvin lähellä siviilikäyttöisiä satelliitteja, niiden myyntimäärät ovat pienet ja mittakaavaedut ovat avaruusteollisuudessa huomattavat, sotilassatelliitinvalmistajien pysyminen kilpailukykyisinä edellyttää tavallisesti merkittävää toimintaa vastaavien siviilikäyttöön tarkoitettujen sovellusten valmistajana. Tämä pitää erityisesti paikkansa sotilaskäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien osalta, joissa käytetään tavallisesti samoja alustoja kuin siviilituotteissa ja joissa mittakaavaedut ovat "standardoitujen" ratkaisujen vuoksi erityisen merkittäviä.
86. Jo edellä esitetyistä syistä mikään ei viittaa siihen, että toimenpide voisi vaikuttaa epäsuotuisasti kilpailuun sotilaskäyttöön tarkoitettujen valvonta- ja tutkimussatelliittien alalla tai sotilaskäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien avoimiin markkinoihin. Mikään ei myöskään viittaa siihen, että toimenpide voisi luoda määräävän aseman tai vahvistaa sellaista laitemarkkinoilla. Koska MMS ja DASA eivät toimi samoissa jäsenvaltioissa, toimenpide ei muuta merkittävästi kilpailuedellytyksiä kyseisten tuotteiden (ensisijaisten laitetuotteiden) alalla, jos maantieteelliset markkinat ovat kansalliset. Niiden laitetuotteiden osalta, joiden maantieteelliset markkinat ovat maailmanlaajuiset, osapuolten markkinaosuudet eivät ylitä [20–30 prosenttia]*.
87. Komissio on kuitenkin havainnut vakavia riskejä, että toimenpide voisi saattaa MMS:n määräävään asemaan sotilaskäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien Ranskan markkinoilla tai vahvistaa tällaista asemaa, jos hankinta satelliitinvalmistajien tasolla perustuu MMS:n ja Alcatel Spacen väliseen avoimeen kilpailuun.
88. Alcatel Spacen nykyiset mallit kyseisillä markkinoilla perustuvat vakioalustaan, jonka nimi on Spacebus 3000. DASA toimittaa useita kyseistä alustaa varten suunniteltuja alajärjestelmiä ja laitetuotteita ja näyttää erityisesti olevan ainoa

satelliitteihin sijoitettavien hallintajärjestelmien¹¹, yhdenmukaisten työntöjärjestelmien¹² ja kemiallisten ohjausrakettien¹³ toimittaja.

89. Komission tutkimus näyttää osoittavan, että Alcatel Spacen olisi vaikea löytää vaihtoehtoista toimittajaa edellä mainituille tuotteille (erityisesti satelliitteihin sijoitettaville hallintajärjestelmille, joita ei tavallisesti myydä avoimilla markkinoilla, vaan jotka satelliitinvalmistaja suunnittelee yleensä itse järjestelmätoimintojensa osana) ja/tai vaihtoehtoisen toimittajan löytäminen aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia ja viivästymisiä. Siksi Alcatel Space on lyhyellä aikavälillä sotilaskäyttöön tarkoitettuihin tietoliikennesatelliitteihin liittyvässä liiketoiminnassaan riippuvainen DASAn toimituksista.
90. Siksi toimenpiteen jälkeisestä keskittymästä tulisi Alcatel Spacelle sekä toimittaja että kilpailija. Tämä kannustaisi DASAA rajoittamaan toimituksiaan Alcatel Spacelle, nostamaan niiden hintaa tai alentamaan niiden laatua, mikä heikentäisi Alcatel Spacen kilpailuasemaa ja sulkisi sen mahdollisesti satelliitinvalmistajien ulkopuolelle. Koska Alcatel Space on satelliitinvalmistajana MMS:n ainoa kilpailija Ranskassa, Astriumille ei jäisi toimenpiteen jälkeen yhtään vaihtoehtoista toimittajaa. On vahvoja merkkejä siitä, että toimenpide johtaisi määräävän aseman syntymiseen sotilaskäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien Ranskan markkinoilla, minkä seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa.
91. Kun osapuolille ilmoitettiin näistä ongelmista, ne tarjosivat korjaustoimenpidettä, joka on kuvattu yksityiskohtaisesti tämän päätöksen liitteessä. Korjaustoimenpiteen mukaan DASA myöntäisi ei-yksinoikeudella lisenssejä satelliitteihin sijoitettavien hallintajärjestelmien, yhdenmukaisten työntöjärjestelmien ja kemiallisten ohjausrakettien valmistamiseksi ja myymiseksi.
92. Tämä korjaustoimenpide mahdollistaa vaihtoehtoisen toimittajan tulon kyseisten tuotteiden markkinoille ja estää toimenpiteen mahdolliset kielteiset seuraukset. Näin ollen kyseinen sitoumus poistaa toteutettuna komission huolen siitä, että ehdotettu keskittymä johtaisi määräävään asemaan sotilaskäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien Ranskan markkinoilla.

B. AVARUUSINFRASTRUKTUURI

MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

93. Avaruusinfrastruktuuriin kuuluvat miehitetyt ja miehittämättömät avaruusjärjestelmät, joita käytetään useita kertoja erilaisiin tieteellisiin tarkoituksiin

---

¹¹ Satelliitteihin sijoitettaviin hallintajärjestelmiin kuuluvat ohjelmistot ja laitteet, joilla käsitellään satelliitin asennon ja kiertoradan valvontajärjestelmää koskevia tietoja. Järjestelmä on alustan tärkeä osa ja sitä pidetään tavallisesti osana perusteknologiaa, joka satelliitinvalmistajan on hallittava voidakseen säilyttää kilpailukykyänsä.

¹² Yhdenmukaiset työntöjärjestelmät ovat satelliitin työntöjärjestelmän alajärjestelmiä. Satelliitti ohjataan niiden avulla kiertoradalleen ja sen asentoa ja kiertorataa korjataan niiden avulla satelliitin koko käyttöajan. Työntöjärjestelmän alajärjestelmään taas kuuluu joukko laitetuotteita kuten moottoreita, ohjausraketteja ja säiliöitä.

¹³ Kemialliset ohjausraketit kuuluvat työntöjärjestelmän alajärjestelmään.

lähinnä avaruusolosuhteissa suoritettavan tutkimuksen alalla (painottomuus, tyhjiö, säteily) mutta myös kiertoradalla käytettäviin teknologiasovelluksiin ja testaukseen. Satelliiteista poiketen avaruusinfrastruktuuriin kuuluvia järjestelmiä ei ole suunniteltu yhtä tiettyä tehtävää varten, vaan useisiin peräkkäisiin samoja perusjärjestelmiä hyödyntäviin tehtäviin ja joissakin tapauksissa (kuten miehitetyt avaruusasemat) niihin on luotava ihmiselle soveltuva toimintaympäristö. Koska avaruusinfrastruktuuria käytetään pääasiassa tieteellisiin tarkoituksiin ja harvoin välittömiin kaupallisiin sovelluksiin, avaruusinfrastruktuuria käyttävät asiakkaat ovat enimmäkseen avaruustutkimusjärjestöjä kuten NASA, ESA tai Euroopan kansalliset järjestöt.

94. Avaruusinfrastruktuurituotteet voidaan jakaa viiteen pääluokkaan: i) miehittämättömät toistuvasti käytettävät / maahan palautettavat alustat (kuten painottomassa tilassa suoritettavaan tutkimus- ja kehitystyöhön tarkoitettut kapselit); ii) miehitetyt tai ihmisten hoitamat laboratoriot tai elinympäristöt (kuten avaruusasemat); iii) huoltojärjestelmät (kuten avaruusasemille välineitä tai käyttötarvikkeita toimittavat järjestelmät); iv) hyötykuormayksiköt (kuten avaruusolosuhteissa toteutettavan tutkimustoiminnan koeyksiköt, joita käytetään avaruusjärjestelmän sisällä) ja v) erilliskohteiden infrastruktuuri (kuten miehitetyssä planeettojen tutkimuksessa ja planeettojen välisessä tutkimuksessa käytettävät infrastruktuurielementit kuten elinympäristöt, maastokulkuneuvot ja muut sellaiset).
95. Osapuolet esittävät, että avaruusinfrastruktuuri kuuluu satelliittimarkkinoista erotettaville tuotemarkkinoille, sillä avaruusinfrastruktuuri on tarkoitettu, toisin kuin satelliitit, toistuvaan käyttöön ja siksi sitä on voitava huoltaa tai sen on miehitettyjen avaruusjärjestelmien tapauksessa täytettävä erityisiä turvallisuusvaatimuksia. Komission tutkimuksen tulokset ovat laajasti vahvistaneet tämän näkökannan.
96. Osapuolet esittävät myös, että edellä mainittuja tuoteluokkia ei ole tarpeen erottaa toisistaan, koska kaikki markkinatoimijat pystyvät toimimaan valmistajina kaikilla mainituilla tuotelohkoilla.
97. Vaikka suurimmat valmistajat (esimerkiksi MMS, DASA ja Alenia) näyttävätkin kykenevän toimimaan kaikissa tuoteluokissa, komission tutkimuksen tulokset osoittavat, että pienehköt tuotteet (miehittämättömät toistuvasti käytettävät / maahan palautettavat alustat ja hyötykuormayksiköt, joiden koko hankintahinta on tavallisesti alle 50 miljoonaa euroa) ja suurehkot tuotteet (erityisesti miehitetyt tai ihmisten hoitamat laboratoriot tai elinympäristöt, joiden hankintahinta ylittää usein 500 miljoonaa euroa) olisi erotettava toisistaan. Tämä johtuu siitä, että pienten tuotteiden luokissa toimivien valmistajien (esimerkiksi Kayser-Threde, Carlo Gavazzi tai OHB Systems) osaaminen ja taloudelliset varat eivät ehkä riitä suurten järjestelmien tuottamiseen ja siksi ne keskittyvät tavallisesti valmistamaan pienehköjä tuotteita. Lisäksi myös kilpailuedellytykset näyttävät olevan erilaiset suurten tuotteiden ja pienten tuotteiden markkinoilla. Tämä ilmenee erityisesti siinä, että pienten infrastruktuurituotteiden valmistajat valitaan ilmeisesti avoimella tarjouskilpailulla, kun taas suurten tuotteiden valmistajat näytetään valittavan suurimmaksi osaksi kansalliseen teollisuuspolitiikkaan liittyvin perustein.
98. Tässä päätöksessä ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määritellä avaruusinfrastruktuurin merkityksellisiä tuotemarkkinoita, koska tehokas kilpailu ei

estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella markkinoiden määritelmällä.

MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

99. Kuten edellä 93 kappaleessa on todettu, avaruusinfrastruktuuria hankkivat asiakkaat ovat avaruustutkimusjärjestöjä kuten erityisesti ESA. Avaruusinfrastruktuurijärjestelmien ja niiden laitteiden hankinnassa noudatetaan siksi oikeudenmukaisen palautuman periaatetta ja avaruusinfrastruktuurijärjestelmien toimittajien välinen kilpailu perustuu Euroopan laajuisiin ohjelmiin.
100. Näin ollen avaruusinfrastruktuurimarkkinat näyttävät olevan eurooppalaiset. Tässä asiassa ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määritellä avaruusinfrastruktuurin maantieteellisiä markkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla, vaikka maantieteelliset markkinat olisivat kansalliset.

KILPAILULLINEN ARVIOINTI

101. Avaruusinfrastruktuurijärjestelmiin liittyy tavallisesti erityisesti käyttötarkoitukseensa suunniteltuja tuotteita, jotka kehitetään ja valmistetaan erittäin tarkoin määriteltyjä sovelluksia varten osana kansallisia tai kansainvälisiä ohjelmia ja joita avaruustutkimusjärjestöt ostavat. Käytännössä ESA:n kaikki nykyiset ja tulevat hyväksytyt infrastruktuuriohjelmat liittyvät Yhdysvaltain, Venäjän, EU:n, Japanin, Kanadan ja Brasilian yhteisen kansainvälisen avaruusaseman (International Space Station, ISS) kehittämiseen. ESA hankkii ISS:ää varten ihmisten hoidettavaksi tulevan Columbus Orbital Facility -laboratorion. ISS:n ensimmäiset osat laukaistiin ja asennettiin joulukuussa 1998 ja aseman on määrä valmistua vuoteen 2005 mennessä.
102. Avaruusinfrastruktuurimarkkinoilla ja institutionaalisten satelliittien markkinoilla on useita yhteisiä piirteitä. Koska avaruustutkimusjärjestöt kehittävät ja tuottavat avaruusinfrastruktuurituotteet osana vaihtelevia eteneviä hankkeita, markkinat ovat tarjontamarkkinat ja kilpailu näillä markkinoilla riippuu tarjoajista, joilla on kapasiteettia tarjota osapuolten tuotteille uskottavia vaihtoehtoja. Institutionaalisten satelliittien tavoin avaruusinfrastruktuuriohjelmiin sovelletaan maantieteellistä oikeudenmukaisen palautuman sääntöä.
103. Avaruusinfrastruktuurimarkkinat voivat kuitenkin monin tavoin poiketa institutionaalisten satelliittien markkinoista. Oikeudenmukaisen palautuman periaate näyttää olevan vähemmän joustava kuin institutionaalisten satelliittien tapauksessa ja kansalliset rahoitusosuudet voivat olla paljon suuremmat kuin institutionaalisia satelliitteja koskevissa hankkeissa (Alankomainen osuus European Robotic Arm -robottikäsihankkeesta oli jopa 59 prosenttia). Kaiken kaikkiaan tämä merkitsee sitä, että useiden jäsenvaltioiden valmistajien mahdollisuudet kilpailla ovat heikommät kuin institutionaalisten satelliittien markkinoilla. Tähän viittaavat myös komission tutkimuksen tulokset, jotka osoittavat ISS-kehittelyohjelmaan liittyvien kilpailutettujen hankintojen rajoittuneen tosiasiasa toteutettavuustutkimuksiin, pienehköihin infrastruktuuri-elementteihin ja palveluihin.
104. Vaikuttaa myös siltä, että (erityisesti suurehkoja tuotteita kuten miehitettyjä elinympäristöjä koskevia) avaruusinfrastruktuuriohjelmia on satelliittiohjelmiin verrattuna paljon vähemmän ja ne ovat suurempia (jopa 700 miljoonaa euroa).

Ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa valmistettavat tai kehitettävät avaruusinfrastruktuurituotteet liittyvät näin ollen harvoin olemassa oleviin tai tuleviin ESA:n ohjelmiin, ja siksi toimenpiteen vaikutuksia kilpailuun on arvioitava kyseisten ohjelmien perusteella.

Suuret avaruusinfrastruktuurijärjestelmät

105. MMS, Aérospatiale-Matra ja DASA toimittavat suurimman osan ISS:n merkittävistä eurooppalaisista osista (DASA on esimerkiksi koko Columbus Orbital Facility -laboratorion päävalmistaja). Siksi osapuolet ja Aérospatiale-Matra ovat toimittaneet yhdessä [60–70 prosenttia]* Euroopan avaruusinfrastruktuuriohjelmien arvosta ajanjaksona 1996–1998. Muita valmistajia ovat Alenia (noin 30 prosenttia), joka myös pystyy tarjoamaan kaikkiin luokkiin kuuluvia tuotteita, ja vähäisemmässä määrin Kayser Threde, OHB Systems, Fokker Space ja Carlo Gavazzi pienekköjen tuotteiden luokissa (lähinnä hyötykuormatuotteita).
106. Vaikuttaa kuitenkin lähinnä siltä, että ISS-kehittelyohjelmaan liittyvien kilpailutettujen hankintojen osuus on rajoittunut tosiasiaa toteutettavuustutkimuksiin, pienehköihin infrastruktuuri-elementteihin ja palveluihin. Erityisesti suurehkojen järjestelmien valmistajien valinta näyttää perustuneen avoimen kilpailun sijaan kansalliseen poliittiseen harkintaan sekä uuden ja aiemmin tehdyn työn väliseen suhteeseen. Näin ollen vaikuttaa siltä, että osapuolten ja Aérospatiale-Matran yhteenlasketut myyntiosuudet perustuvat lähinnä Ranskan ja Saksan rahoitusosuuksiin ISS-kehittelyohjelmasta [65–75 prosenttia]* eikä yhtiöiden aiempaan menestymiseen kilpailussa.
107. Toimenpiteellä ei myöskään näytä olevan kielteisiä vaikutuksia nykyisiin suurehkoja avaruusinfrastruktuurituotteita koskeviin ohjelmiin, joihin päävalmistajat ja toimittajat on jo valittu ja joiden sopimusehdot on jo määritelty. Toimenpiteellä kilpailuun olevaa vaikutusta koskevan arvioinnin on siksi perustuttava tuleviin tuotteisiin, jotka kehitetään ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa osana nykyisiä ja tulevia kehittämissuunnitelmia.
108. Toimenpide ei myöskään vaikuta tulevien eurooppalaisten ohjelmien päävalmistajien kilpailuedellytyksiin, koska päävalmistajien tehtävänjako näissä ohjelmissa on ESA:n mukaan määrätty jo ennalta. Vuoteen 2005 mennessä tilausvaiheeseen ehtiviksi suunnitellut suurehkot avaruusinfrastruktuuriohjelmat liittyvät ISS:n hyödyntämiseen ja miehistön paluualuksen kehittämiseen. Vaikuttaa siltä, että ISS:n hyödyntämisohjelmia varten on muodostettu yhteenliittymä, johon kuuluvat ISS:n kehittämissuunnitelmaan osallistuneet päävalmistajat (Aérospatiale-Matra, DASA, MMS ja Alenia), ja että näiden ohjelmien muut osat ovat käytännössä aiempien ohjelmien jatkoa.
109. Toimenpide ei näyttäisi supistavan ESA:n vaihtoehtoja muiden mahdollisten ohjelmien yhteydessä. Tämä johtuu siitä, että aikaisempien kokemusten perusteella päävalmistajan kansallisuuden valinta perustuu todennäköisesti kansalliseen poliittiseen harkintaan (ja Aérospatiale-Matra ja MMS toisaalta sekä DASA toisaalta eivät ole samasta jäsenvaltiosta) sekä uuden ja aiemmin tehdyn työn väliseen suhteeseen.
110. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda suurten avaruusinfrastruktuurijärjestelmien markkinoilla sellaisen määräävän aseman

syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittäväällä osalla.

Pienet avaruusinfrastruktuurijärjestelmät

111. Kuten edellä 97 kappaleessa on todettu, kilpailuedellytykset pienten avaruusinfrastruktuurijärjestelmien markkinoilla vaikuttavat erilaisilta kuin suurten avaruusinfrastruktuurituotteiden markkinoilla ja erityisesti ne näyttävät perustuvan yleisemmin avoimeen kilpailuun. Näiden järjestelmien osalta toimenpide johtaa päällekkäisyyksiin hyötykuormayksiköissä, joiden markkinoilla osapuolten toimittamien tietojen mukaan osapuolten ja Aérospatiale-Matran yhteenlaskettu osuus oli [35–45 prosenttia]* (määrän mukaan) ja [55–65 prosenttia]* (arvon mukaan) vuodesta 1996 alkaen tehdyistä ESA:n kehittämissopimuksista.
112. Toimenpide ei kuitenkaan näytä vaikuttavan kielteisesti nykyisiin ohjelmiin, koska teollisuutta koskevat järjestelyt ja sopimusehdot on niiden osalta jo määritelty.
113. Niiden tulevien tuotteiden osalta, joissa sovellettava oikeudenmukaisen palautuman sääntö mahdollistaa jonkin verran kilpailua, osapuolet joutuvat kilpailemaan muiden valmistajien tarjouksien kanssa. Muihin tarjoajiin kuuluvat Alenia ([20–25 prosenttia]* sopimuksen määrästä ja [20–25 prosenttia]* sopimuksen arvosta) sekä Carlo Gavazzi, OHB ja Kayser-Threde. Kaikilla mainituilla yhtiöillä näyttää olevan riittävä taitotieto ja kyky tehdä tarjous hyötykuormayksiköiden valmistajana ja kaikki ovat viime aikoina tehneet tämän alan valmistussopimuksia.
114. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda pienten avaruusinfrastruktuurijärjestelmien markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittäväällä osalla.

C. KANTORAKETIT JA LAUKAISUPALVELUT

MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

Laukaisupalvelut

115. Avaruusjärjestelmät kuljetetaan pysyväälle kiertoradalleen raketikäyttöisillä monivaiheisilla kantoraketeilla, joissa on nestemäiset tai kiinteät työntöjärjestelmät. Yleensä kantoraketit voidaan jakaa kahteen luokkaan: kertakäyttöiset kantoraketit (expendable launch vehicle, ELV), jotka tuhoutuvat laukaisun aikana, ja osittain tai kokonaan uudelleen käytettävät kantoraketit (reusable launch vehicle, RLV). ELV-kantoraketit voidaan jakaa kolmeen tuoteryhmään sen mukaan, kuinka suuren hyötykuorman raketti pystyy viemään kiertoradalle: pienet kantoraketit pystyvät viemään matalalle maata kiertävälle radalle enintään 2 000 kilon hyötykuorman, keskisuuret kantoraketit pystyvät viemään matalalle tai keskikorkealle kiertoradalle 2 000–6 000 kilon hyötykuorman ja suuret kantoraketit pystyvät viemään geosynkroniselle kiertoradalle yli 4 000 kilon hyötykuormia tai laukaisemaan matalalle kiertoradalle useita pieniä satelliitteja.

116. Astrolink-päätöksessä¹⁴ (tehty 25 päivänä kesäkuuta 1999) komissio päätteli, että kaupalliset laukaisut on erotettava sotilaallisista ja muista valtiollisista laukaisuista, joista ei yleensä järjestetä avointa tarjouskilpailua, vaikka käytetyt raketit ovatkin samankaltaisia. Komissio mainitsi myös, että kaupallisten laukaisupalvelujen markkinat olivat todennäköisesti maailmanlaajuiset, koska kaupallisia laukaisuja koskevia sopimuksia tehtäessä käytetään maailmanlaajuisia tarjouspyyntömenettelyjä.
117. Jotkin komission kyselyyn vastanneista kolmansista esittivät, että pienillä, keskisuurilla ja suurilla kantoraketeilla suoritettavat laukaisupalvelut muodostaisivat kaikki omat erilliset tuotemerkkinsä. Ne ilmoittivat erityisesti, että geosynkroniselle kiertoradalle lähetettäviä satelliitteja koskevat laukaisupalvelut edellyttivät 500–800 tonnin painoisten erityisen voimakkaiden kantorakettien käyttöä.
118. Tässä asiassa ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määrittellä laukaisupalvelujen merkityksellisiä tuotemerkkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella markkinoiden määritelmällä.

Laukaisujärjestelmät, alajärjestelmät ja laitteet

119. Aérospatiale-Matra, MMS ja DASA toimittavat Ariane-kantoraketteihin järjestelmiä (kuten vaiheita), alajärjestelmiä (kuten työntölaitteita, asennonhallintalaitteita ja muita sellaisia) sekä laitetuotteita. Osapuolet esittävät, että näille järjestelmille tai alajärjestelmille ei ole markkinoita, koska tuotteet on suunniteltu erityisesti Arianea varten eivätkä niiden markkinat sen vuoksi ole avoimet.
120. Ariane-kantoraketit on kehitetty osana tiettyjen Euroopan valtioiden (Arianen jäsenvaltioiden) kansainvälisiä (julkisrahoitteisia) ohjelmia. Alkuvaiheen tutkimuksen ja kehityksen sekä toteutettavuustutkimusten jälkeen ohjelmat koostuvat lähinnä kehittämissä ja sen jälkeisestä tuotannosta sekä käyttöönottovaiheesta, jossa laukaisupalvelut hoidetaan hyväksytyin mallin mukaisilla Ariane-raketeilla. Näiden ohjelmien kehittämissä päätettiin osoittaa ESA:n tehtäväksi. Aiemmissä ohjelmissa ESA on antanut suunnitteluvastuun CNES:lle. Lisäksi päätettiin, että Arianen tuotantovaiheesta ja Ariane-kantorakettien markkinoinnista sekä käyttöönotosta vastaisi Arianespace S.A., joka on Ranskan lain mukainen yksityinen osakeyhtiö.
121. Ariane-kantorakettien järjestelmien ja alajärjestelmien toimittajat valitaan tavallisesti kehittämissä aikana ja yleensä ne pysyvät samoina myös tuotantovaiheessa. Koska ESA vastaa kehittämissä, hankintamenettelyssä sovelletaan oikeudenmukaisen palautuman periaatetta ja toimittajat valitaan Euroopan tasolla.
122. Komission tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että kantoraketin ratkaisevien komponenttien (kuten moottoreiden) erityisluonteen ja niiden valmistukseen liittyvän tietotaidon ja investointien merkityksen vuoksi järjestelmän kokojen ja tiettyjen alajärjestelmien toimittajien valinnassa ei käytetä tarjouskilpailumenettelyä vaan sopimukset tehdään asiantuntemuksen, taitotiedon, toimintakyvyn ja Arianen jäsenvaltioiden rahoitusosuuksien perusteella. Tämä viittaa siihen, että järjestelmillä tai tietyillä alajärjestelmillä ei olisi avoimia markkinoita. Vaikuttaa kuitenkin myös

---

¹⁴ Ks. asia IV/M.1564 – Astrolink.

siltä, että kilpailua voi olla sekä laitetasolla että myös joidenkin alajärjestelmien tasolla. Näin ollen kaikki tarjouskilpailumenettelyn perusteella hankittavat tuotteet näyttäisivät kuuluvan merkityksellisille tuotemerkkinoille.

123. Tässä päätöksessä ei ole kuitenkaan tarpeen määritellä tarkemmin Ariane-kantorakettien järjestelmien ja alajärjestelmien merkityksellisiä tuotemerkkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella markkinoiden määritelmällä.

MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

Laukaisupalvelut

124. Osapuolet esittävät, että kaupallisten laukaisupalvelujen markkinat ovat maailmanlaajuiset, koska laukaisupalveluja kilpailutetaan maailmanlaajuisesti ja asiakkaat pystyvät valitsemaan institutionaalisten yksiköiden (kuten Arianespace) tai yksityisten yhtiöiden tarjoamien kantorakettien välillä. Komission tutkimuksen tulokset vahvistavat suurimmaksi osaksi tämän päätelmän, sillä tulosten mukaan kaupallisten laukaisupalvelujen tarjonta on maailmanlaajuista. Esimerkiksi yli kaksi kolmasosaa Arianespacen kaupallisesta myynnistä näyttää suuntautuvan ETA:n ulkopuolisille asiakkaille. Näin ollen kaupallisten laukaisupalvelujen markkinat näyttävät olevan maailmanlaajuiset.

Laukaisujärjestelmät, alajärjestelmät ja laitteet

125. Kuten edellä 121 kappaleessa on selitetty, Ariane-kantorakettien alajärjestelmien ja laitteiden toimittajat valitaan tavallisesti kehittelyvaiheessa ja oikeudenmukaisen palautuman periaatetta soveltaen. Näin ollen vaikuttaa siltä, että nämä tuotteet kilpailutetaan Euroopan tasolla.

KILPAILULLINEN ARVIOINTI

Laukaisupalvelut

126. Aérospatiale-Matra, MMS ja DASA tarjoavat laukaisupalveluja Arianespace Participations SA:n omistajina (kyseinen yhtiö käyttää määräysvaltaa Arianespace SA:ssa, joka vastaa Ariane-kantoraketin tuotantovaiheesta ja Ariane-kantorakettien markkinoinnista ja käyttönotosta). Lisäksi DAsalla on jaettu määräysvalta Eurockot Launch Service GmbH -yhtiössä, joka on perustettu vuonna 1998 hankkimaan pienillä venäläisillä Rockot-kantoraketeilla matalalle kiertoradalle lähetettävien satelliittien laukaisupalveluja. Aérospatiale-Matralla on jaettu määräysvalta Vega Spazio SpA -yhtiössä, jonka tarkoituksena on kehittää Arianespace-tuotevalikoimaa täydentävä pieni kantoraketti, ja osuus keskisuurilla venäläisillä Sojuz-kantoraketeilla tarjottavien matalalle kiertoradalle ja keskikorkealle kiertoradalle lähetettävien satelliittien laukaisupalvelujen kaupallista käyttöä varten perustetun Starsem-yhtiön osakkeista.
127. Mikään ei kuitenkaan viittaa siihen, että osapuolilla ja niiden emoyhtiöillä voisi olla yhteinen määräysvalta Arianespacessa. [...]*
128. Näin ollen, jos pienillä, keskisuurilla ja suurilla kantoraketeilla tarjottavat laukaisupalvelut muodostavat kukin omat erilliset tuotemerkkinsä, toimenpiteestä

aiheutuisi päällekkäisyyttä vain pienten kantorakettien markkinoilla, joilla Eurockot Launch Service GmbH ja Vega Spazio toimivat. Lisäksi Eurockot Launch Service GmbH on vasta aloittanut toimintansa tällä sektorilla, kun taas Vega Spazio ei ole vielä kehittänyt yhtään kantorakettia ja sen toiminta näyttää olevan vaarassa, koska merkittävä rahoittaja CNES on jokin aika sitten ilmoittanut vetäytyneensä kyseisestä hankkeesta.

129. Jos taas kaikki laukaisupalvelut kuuluvat yksille tuotemarkkinoille, toimenpide ei johtaisi määräävään asemaan, koska Eurockotin markkinaosuus (tilausten perusteella) olisi [<10 prosenttia]* ja Starsemin markkinaosuus olisi noin [$5-15$ prosenttia]*.
130. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda laukaisupalvelujen markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla.

Laukaisujärjestelmät, alajärjestelmät ja laitteet

131. Euroopassa on viimeisten 25 vuoden aikana kehitetty kaksi kantorakettia: Ariane 1–4 -tuoteperhe (ensimmäinen laukaisu vuonna 1979) ja Ariane 5 -kantoraketti (joka otettiin kaupalliseen käyttöön joulukuussa 1999).
132. Arianespace-yhtymästä omistamiensa osakkeiden lisäksi osapuolet ja niiden emoyhtiöt osallistuvat lukuisiin Ariane-kantoraketteihin liittyviin toimintoihin. Järjestelmänvalmistajien tasolla Aérospatiale-Matra on Ariane-kantorakettien "*architecte industriel*" ja erityisesti se tarjoaa jonkin verran teknistä tukea CNES:lle (Ariane-kantorakettien kehittälyvaiheessa niiden suunnittelusta vastaava yksikkö) tai Arianespacelle (Ariane-kantorakettien tuotannosta, markkinoinnista ja käyttönotosta vastaava yksikkö). Järjestelmätasolla Aérospatiale-Matra, MMS ja DASA vastaavat nykyisten Ariane 4- ja Ariane 5 -kantorakettien useimpien vaiheiden integroinnista. Alajärjestelmätasolla Aérospatiale-Matra, MMS ja DASA toimittavat kukin tiettyjä laitteita Ariane 4- ja Ariane 5 -kantoraketteihin.
133. Kuten edellä 120 kappaleessa on selitetty, Ariane-kantoraketteja kehitetään ja tuotetaan osana kansainvälisiä (julkisrahoitteisia) ohjelmia, joiden yhteydessä toimittajat valitaan kehittälyvaiheessa ja tavallisesti ne pysyvät samoina myös myöhemmissä tuotanto- ja käyttöönottovaiheissa. Toimenpiteellä ei ole kielteisiä vaikutuksia nykyisiin kantoraketteihin, koska toimittajat on valittu jo kehittälyvaiheessa ja tuotantosopimukset on jo tehty. Toimenpiteellä kilpailuun olevaa vaikutusta koskevan arvioinnin on siksi perustuttava tuleviin tuotteisiin, jotka kehitetään ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa osana nykyisiä ja tulevia kehittälyohjelmia.
134. Nykyisten kehittälyohjelmien osalta näyttää siltä, että ainoa ennakoitavissa oleva toimi liittyy jokin aika sitten hyväksytyyn "Ariane-plus" -ohjelmaan, jolla on tarkoitus lisätä Ariane 5 -kantoraketin hyötykuormakapasiteettia ja jonka odotetaan jatkuvan vuoteen 2006. Kyseinen ohjelma koskee lähinnä uuden kryogeenisen ylemmän vaiheen (ESC) kehittämistä Ariane 5 -kantorakettiin ja uuden tähän vaiheeseen tarkoitettun kryogeenisen moottorin (VINCI) kehittämistä.
135. Päävastuut tästä ohjelmasta on jo jaettu (mukaan lukien ESC:n integroijan ja VINCI:n toimittajan valinnat). Koska joidenkin alajärjestelmien ja laitetuotteiden toimittajat

ovat vielä valitsematta, DASA on ESC:n integroija ja Aérospatiale-Matra on mukana joissakin vielä kesken olevissa alajärjestelmien ja laitteiden toimituksia (erityisesti uuden ylemmän vaiheen nestemäisen hapen säiliötä ja säiliöiden välistä rakennetta) koskevissa kilpailuissa, on tarpeen tutkia, voiko toimenpide johtaa siihen, että DASA valitsee Aérospatiale-Matran muiden kilpailuun osallistuvien toimittajien vahingoksi, ja voiko tämä valinta luoda määrävän aseman tai vahvistaa sellaista.

136. DASAlla näyttää kuitenkin olevan hyvin rajalliset mahdollisuudet suosia Aérospatiale-Matrania. Tämä johtuu siitä, että DASAn suurimmat mahdollisuudet vääristää tällä tavoin kilpailua liittyisivät sisäisiä toimittajia suosivien tuote-eritelmien ja arviointiperusteiden määrittelyyn, mikä ei ole enää mahdollista, koska kyseiset määrittelyt on jo tehty. Lisäksi DASAn näyttäisi olevan vaikea muuttaa kyseisiä perusteita tai eritelmiä taikka muuttaa arvioinnin tuloksia. Laitetoimittajien valinta kehittämissä vaiheissa on näet hyväksyttävä CNES:llä, jolla näyttää olevan kyseisten vääristymien havaitsemiseksi riittävä asiantuntemus.
137. Joka tapauksessa (ja myös muissa tulevaisuudessa mahdollisesti toteutettavissa kantorakettien kehittämissä) toimittajat ovat riippuvaisia hyvin pienestä määrästä teknisesti pitkälle kehittyneitä asiakkaita (nykyisin olemassa on vain CNES ja Ariane-kantorakettien osalta Arianespace). Lisäksi kilpailu vaikuttaa laukaisupalvelujen alalla tehokkaalta, minkä markkinaosuuksien suuret vaihtelut ja yhdenmukaisten laukaisupalvelujen hintojen ilmeinen jyrkkä lasku vahvistavat. Näin ollen CNES:llä ja Arianespacella näyttää olevan riittävästi tasapainottavaa neuvotteluvoimaa, jolla ne voivat pakottaa toimittajansa kilpailemaan keskenään, ja vahvat kannustimet käyttää tätä neuvotteluvoimaa (tästä ovat osoituksena myös nykyiset pyrkimykset lisätä Ariane 5 -kantoraketin suorituskykyä ja supistaa sen kustannuksia), eikä toimittajilla näytä olevan mahdollisuuksia nostaa hintoja eikä asettaa kohtuuttomia sopimusehtoja.
138. Euroopalla saattaa olla ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa myös joitakin mahdollisuuksia kehittää uusi kantoraketti, joka täydentäisi Ariane-tuoteperhettä. Toistaiseksi vakavimmin otettava mahdollisuus toteuttaa tällainen ohjelma liittyy pieneen Vega Spazio -kantorakettiin. Aérospatiale-Matra osallistuu tähän ohjelmaan käyttämällä jaettua määräysvaltaa (yhdessä Fiat Avion kanssa) Vega Spazio SpA -yhtiössä, jonka on tarkoitus kehittää kyseistä kantorakettia. Kuten edellä 128 kappaleessa on todettu, Vega Spazio -ohjelma on vakavassa vaarassa, koska merkittävä rahoittaja CNES on jokin aika sitten ilmoittanut vetäytyneensä hankkeesta. Lisäksi mikään ei viittaa siihen, että toimenpide voisi merkittävästi vaikuttaa kyseiseen ohjelmaan, koska mahdollisen uuden kantorakettiohjelman hankinnoissa ja toimittajien valinnassa noudatettaisiin hyvin todennäköisesti oikeudenmukaisen palautuman periaatetta ja koska Ranska tai Saksa eivät kumpikaan enää osallistu kyseiseen ohjelmaan. Joka tapauksessa edellä esitetyt tehokasta kilpailua laukaisupalvelujen tuotantoketjun loppupään markkinoilla koskevat näkökohdat näyttävät koskevan myös pieniä kantoraketteja ja siksi ne voisivat merkittävästi rajoittaa laitetoimittajan tai järjestelmän integroijan markkinavoiman käyttöä.
139. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda laukaisujärjestelmien, alajärjestelmien ja niiden laitteiden markkinoilla sellaisen määrävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittäväällä osalla.

D. MAASEGMENTTI

MERKITYKSELLISET TUOTEMARKKINAT

140. Maajärjestelmiin kuuluvat kaikki erityiset maassa sijaitsevat avaruussegmentin toimintaa tukevat yksiköt. Avaruusinfrastruktuurin kannalta tällaisia toimintoja ovat logistiikka, ylläpito ja korjaukset, hyötykuorman integrointi ja käyttö sekä avaruusinfrastruktuurin hallinta. Satelliittien kannalta toimintoihin voi kuulua joko käskyjen välittäminen avaruusalueeseen ja sen hallinta tai vaihtoehtoisesti toimiminen yhteysvälineenä (ääni- ja datasiignaalien välittämiseksi) kiertoradalla oleviin satelliitteihin tai avaruusaluksiin.
141. Vaikka maajärjestelmiä voidaan ostaa yhdessä avaruussegmentin kanssa erityisesti kokonaistoimituksia koskevien tarjousten yhteydessä, maajärjestelmiä ja satelliitteja myydään myös erikseen. Esimerkiksi useita satelliitteja jo käyttävät asiakkaat eivät usein osta uusia maajärjestelmiä, vaan ajanmukaistavat olemassa olevia asemia tai uusivat vanhentuneita laitteita. Samoin sekä avaruussegmentin että maasegmentin hankkivat asiakkaat voivat valita kummallekin segmentille eri toimittajat. Näin ollen vaikuttaa siltä, että maasegmentti ja avaruussegmentti kuuluvat eri tuotemarkkinoille.
142. Osapuolet esittävät, että avaruusinfrastruktuurin maajärjestelmät ja satelliittien maajärjestelmät olisi erotettava toisistaan, koska avaruusinfrastruktuurin maasegmentin on täytettävä tietoliikenteeseen ja turvallisuuteen liittyvät hyvin tarkat vaatimukset (erityisesti silloin, kun kyse on järjestelmistä, jotka on tarkoitettu toimimaan yhteydessä ihmisen hoitamiin ympäristöihin) ja siksi ne käsittävät yleensä suurempia järjestelmiä, joiden toimivuus, sovellusohjelmistot, käyttöliittymät ja laitteet on suunniteltu tiettyä tarkoitusta varten.
143. Komission aiempien päätösten¹⁵ mukaisesti osapuolet myös esittävät, että maa-asemat jakautuvat kahteen luokkaan. Toiseen kuuluvat avaruusalueen komento- ja hallinta-asemat ja toiseen yhteyksiä avaruussegmenttiin tarjoavat asemat (ääni- ja datasiignaalien siirto).
144. Komission tutkimuksen tulokset ovat pääpiirteittäin vahvistaneet nämä määritelmät. Tässä päätöksessä ei ole kuitenkaan tarpeen tarkemmin määritellä maasegmentin merkityksellisiä tuotemarkkinoita, koska tehokas kilpailu ei estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla yhdelläkään vaihtoehtoisella markkinoiden määritelmällä.

MERKITYKSELLISET MAANTIETEELLISET MARKKINAT

145. Osapuolet ilmoittavat, että eurooppalaiset ja yhdysvaltalaiset toimittajat myyvät satelliitinvalmistajille tai satelliittioperaattoreille kaupallisten tietoliikennesatelliittien maajärjestelmiä, ja väittävät sen vuoksi, että kaupallisten tietoliikennesatelliittien maajärjestelmien markkinat ovat maailmanlaajuiset. Osapuolet väittävät myös, että koska avaruusinfrastruktuurin tai valvonta- ja tutkimussatelliittien toimituksissa ESA:lle noudatetaan oikeudenmukaisen palautuman periaatetta, avaruusinfrastruktuurin tai valvonta- ja tutkimussatelliittien maajärjestelmien

---

¹⁵ Ks. esimerkiksi asia IV/M.496 – Marconi-Finmeccanica (EYVL C 253, 10.9.1994, s.10) tai asia IV/M.1185 –Alcatel/Thomson-CSF-SCS (EYVL C 272, 1.9.1998, s.5).

markkinat ovat yleensä ETA:n laajuiset. Osapuolet väittävät vielä, että sotilassektorin maajärjestelmät ostetaan tavallisesti maantieteellisesti rajoitetuin perustein, jotka voivat olla kansallisia tai tietyissä ohjelmissa monikansallisia.

146. Tämä vastaa komission aiempia päätöksiä¹⁶, joissa on todettu, että siviilikäyttöisten maajärjestelmien tärkeimmät asiakasryhmät koostuvat kansallisista tai kansainvälisistä avaruustutkimusjärjestöistä ja -organisaatioista sekä yksityisistä satelliittioperaattoreista ja että sotilaskäyttöön tarkoitettujen maa-asemien tärkeimmät asiakkaat ovat kansallisia puolustusministeriöitä. Avaruustutkimusjärjestöt ja -organisaatiot sekä sotilasasiakkaat hankkivat maajärjestelmät tavallisesti kotimaisilta satelliitinvalmistajilta, kun taas kaupalliset toimijat hankkivat järjestelmiään yleensä maailmanlaajuisesti.

KILPAILULLINEN ARVIOINTI

147. Satelliittien hallintajärjestelmät koostuvat kahdesta suuresta alajärjestelmästä. Ne ovat satelliitin hallintakeskus (joka sijaitsee tavallisesti satelliittioperaattorin tiloissa ja johon kuuluvat ohjelmistot, tietokoneet ja komentoliittymät) ja yksi tai useampi hallinta-asema (joka mahdollistaa yhteydet satelliittiin ja johon kuuluu erityisesti radiotaajuuksia käyttäviä laitteita).
148. MMS toimii tällä sektorilla järjestelmänvalmistajana ja toimittaa integroituja hallintajärjestelmiä. Se toimii myös alajärjestelmien toimittajana tarjoamalla hallintakeskuksia liitettäväksi tietoliikennesatelliittien hallintajärjestelmiin. Myös DASA toimii alajärjestelmien toimittajana ja on tietoliikennesatelliittien hallinta-asemien radiotaajuuksien käyttöön perustuvan osan valmistaja Nortel Networks Corporationin kanssa omistamansa Nortel DASA Network Systems -yhteisyrityksen välityksellä.
149. Näin ollen toimenpide johtaa MMS:n tietoliikennesatelliittien hallintajärjestelmien toimittamiseen liittyvän toiminnan ja DASAn radiotaajuuksien käyttöön perustuvaan hallintajärjestelmän osaan liittyvien toimintojen vertikaaliseen integroitumiseen. Tietoliikennesatelliittien toimituksia koskeva kilpailu (ja samalla pakettitarjouksissa tietoliikennesatelliittien maasegmenttejä koskeva kilpailu) on kuitenkin maailmanlaajuisista. MMS:n osuus integroitujen maa-asemien markkinoilla ja DASAn osuus radiotaajuuksien käyttöön perustuvan osan markkinoilla jäävät kumpikin alle [5–15 prosenttiin]*.
150. Toimenpide voi johtaa myös alajärjestelmien tasolla MMS:n hallintakeskusten toimittamiseen liittyvän toiminnan ja DASAn radiotaajuuksien käyttöön perustuvaan hallintajärjestelmien osaan liittyvien toimintojen integroitumiseen. Osapuolten markkinaosuudet eivät kuitenkaan ylitä yhdelläkään näistä segmenteistä [5–15 prosenttia]* Euroopassa eikä koko maailmassa.
151. Satelliittien käyttäjille tarkoitettujen järjestelmien markkinoilla toimenpiteestä aiheutuu joitakin päällekkäisyyksiä MMS:n ja Nortel DASA Network Systemsin välillä VSAT-laitteiden (yhteyspinta lopulliseen palvelun tilaajaan) ja liikkuvien terminaalilaitteiden (sama tarkoitus kuin VSAT-laitteilla, mutta liikkuvassa käytössä)

---

¹⁶ Ks. esimerkiksi asia IV/M.1185 – Alcatel/Thomson-CSF-SCS, alaviite 16.

alalla. Yhtiöiden yhteenlasketut osuudet myynnistä yksilläkään näistä markkinoista eivät kuitenkaan ylitä [5–15 prosenttia]* koko maailmassa eivätkä Euroopassa.

152. Edellä esitetyn perusteella näyttää siltä, että ilmoitettu toimenpide ei johda satelliittien maajärjestelmien markkinoilla sellaisen määräävän aseman syntymiseen tai vahvistumiseen, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla.

V. SITOUKSET JA ARVIOINTI

153. Osapuolet tarjosivat 24 päivänä tammikuuta 2000 tiettyjä sitoumuksia, jotka poistaisivat komission havaitsemat kilpailuongelmat. Osapuolet toimittivat 25 päivänä helmikuuta 2000 muutetut sitoumukset, joissa oli otettu huomioon tietyt komission edellyttämät, erityisesti markkinatutkimukseen perustuvat mukautukset. Sitoumusten koko teksti on tämän päätöksen liitteenä.
154. Kuten edellä 84 ja 92 kappaleessa todetaan, kyseiset sitoumukset poistavat toteutettuina komission huolen siitä, että ehdotettu keskittymä johtaisi määräävään asemaan sotilaskäyttöön tarkoitettujen tietoliikennesatelliittien Ranskan markkinoilla ja mekaanisten pyörien Euroopan markkinoilla.

VI. LIITÄNNÄISRAJOITUKSET

155. Osapuolet ja niiden varsinaiset emoyhtiöt (Lagardère, Aérospatiale Matra, DaimlerChrysler ja BAe) ovat tehneet kilpailukieltosopimuksen, jossa ne sitoutuvat luopumaan tietyistä Astriumin harjoittamista toiminnoista (kuten satelliittien, avaruusinfrastruktuurin ja tiettyjen satelliittikomponenttien sekä alajärjestelmien valmistuksesta). Tämä lauseke on voimassa niin kauan, kuin kyseiset yhtiöt omistavat osuuksia Astrium-yhtymästä tai jostain sen emoyhtiöstä.
156. Tämä rajoitus korostaa osapuolten ja niiden emoyhtiöiden pysyvää vetäytymistä yksinomaan Astriumille varatuista liiketoiminnoista. Sopimuksen laajuus näyttää kuitenkin ylittävän sen, mikä koskee suoraan ilmoitetun keskittymän toteuttamista ja on sen toteuttamisen kannalta tarpeellista, koska kilpailukieltosopimus jää voimaan, vaikka osapuolilla tai niiden emoyhtiöillä olisi Astriumista tai sen emoyhtiöistä vain sellainen omistusosuus, joka ei anna määräysvaltaa. Näin ollen sopimus olisi voimassa myös tapauksissa, joissa kyseisillä yhtiöillä ei ole mahdollisuutta käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa Astriumissa.
157. Tämä kilpailukieltosopimus koskee suoraan ilmoitetun keskittymän toteuttamista ja on sen kannalta välttämätön. Sen vuoksi tämä päätös koskee sitä ainoastaan, jos osapuolilla tai niiden emoyhtiöillä on määräysvallan antava omistusosuus Astriumissa tai sen emoyhtiöissä.

VII. PÄÄTELMÄ

158. Komissio päättää, että osapuolten antamat sitoumukset ovat riittävät komission toimenpidettä koskevan tutkimuksen aikana havaitsemien ja edellä kuvattujen kilpailuongelmien poistamiseksi.
159. Sulautuma-asetuksen 8 artiklan 2 kohdan mukaisesti ja edellyttäen, että edellä kuvattuja ja tämän päätöksen liitteenä olevia sitoumuksia noudatetaan, toimenpide

julistetaan näin ollen yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi, koska se ei luo tai vahvista määräävää asemaa, jonka seurauksena tehokas kilpailu estyisi olennaisesti Euroopan talousalueella tai sen merkittävällä osalla.

ON TEHNYT TÄMÄN PÄÄTÖKSEN:

1 artikla

Sillä edellytyksellä, että edellä tiivistetyksi kuvailtuja ja liitteessä yksityiskohtaisesti määriteltyjä sitoumuksia noudatetaan täysin, 29 päivänä lokakuuta 1999 ilmoitettu keskittymä, jonka tuloksena luodaan Astrium-yhtiö, julistetaan yhteismarkkinoille ja ETA-sopimuksen toimintaan soveltuvaksi.

2 artikla

Tämä päätös on osoitettu seuraaville:

Matra Marconi Space N.V
c/o Price Waterhouse Vooren
Konninginnegracht
NL-2514AA Den Haag
Alankomaat

DaimlerChrysler
D – 70546 Stuttgart
Saksa

Komission puolesta

Komission jäsen

LIITE

SITOUMUS

Dasa Dornier Raumfahrt Holding GmbH (jäljempänä 'DDRH') ja Matra Marconi Space NV (jäljempänä 'MMS') (jäljempänä yhteisnimityksellä 'osapuolet') antavat seuraavan sitoumuksen (jäljempänä 'sitoumus'), joka koskee komissiolle 29 päivänä lokakuuta 1999 ilmoitettua Astriumiin liittyvää toimenpidettä (jäljempänä 'toimenpide') ja jossa noudatetaan seuraavia määräyksiä niiden kuitenkin rajoittamatta asiaa koskeviin lakeihin ja asetuksiin perustuvia osapuolten oikeuksia.

Tämä sitoumus tulee voimaan heti, kun osapuolet ovat saaneet toimenpiteen hyväksymistä koskevan komission päätöksen (jäljempänä 'voimaantulopäivä'). Osapuolet sitoutuvat varmistamaan seuraavaa:

1. Yhdenmukaiset työntöjärjestelmät

Astrium N.V. ja sen kaikki tytäryhtiöt (jäljempänä 'Astrium') myöntävät erikoistuneelle alajärjestelmien/laitteiden valmistajalle [...] *liitteissä 1 ja 4 määritellyn menettelyn mukaisesti ei-yksinoikeudella pitkäaikaisen lisenssin, joka käsittää kaikki asiaan kuuluvat Dasan teollis- ja tekijänoikeudet (mukaan lukien teknologia, taitotieto, valmistusprosessit, menettelyt ja asiaan kuuluvat patentit) ja joka oikeuttaa valmistamaan ja myymään Dasan tai sen kanssa yhteistyössä toimivien yhtiöiden nykyisin valmistamia Spacebus 3000 -alustaan tarkoitettuja yhdenmukaisia työntöjärjestelmiä. Osana lisenssisopimusta osapuolet varmistavat, että Astrium toimittaa lisenssinsaaajan pyynnöstä ja omakustannushintaan riittävän pitkän ajanjakson ajan lisenssin myöntämisestä kaiken kohtuudella tarvittavan teknisen avun, jotta lisenssinsaaaja kykenee Astriumista riippumatta valmistamaan kyseistä tuotetta ja/tai tarjoamaan oman henkilöstönsä avulla integrointipalveluja.

2. Kemiaalliset rakettimeoottorit

Yhdenmukaisia työntöjärjestelmiä koskevan lisenssin täydentämiseksi tai siitä erillään Astrium myöntää erikoistuneelle alajärjestelmien/laitteiden valmistajalle [...] *liitteissä 1 ja 4 määritellyn menettelyn mukaisesti ei-yksinoikeudella pitkäaikaisen lisenssin, joka käsittää kaikki asiaan kuuluvat Dasan teollis- ja tekijänoikeudet (mukaan lukien teknologia, taitotieto, valmistusprosessit, menettelyt ja asiaan kuuluvat patentit) ja joka oikeuttaa valmistamaan ja myymään kahdella polttoainesäiliöllä varustettuja rakettimeoottoreita edellä 1 kohdassa kuvattuun tarkoitukseen. Osana lisenssisopimusta osapuolet varmistavat, että Astrium toimittaa lisenssinsaaajan pyynnöstä ja omakustannushintaan riittävän pitkän ajanjakson ajan lisenssin myöntämisestä kaiken kohtuudella tarvittavan teknisen avun, jotta lisenssinsaaaja kykenee Astriumista riippumatta valmistamaan kyseistä tuotetta oman henkilöstönsä avulla.

3. Mekaaniset pyörät

Astrium myy sopivalle ostajalle MMS:n Yhdistyneessä kuningaskunnassa harjoittaman liitteessä 2 kuvatun mekaanisiin pyöriin liittyvän liiketoiminnan. Myynnissä

noudatetaan liitteissä 3 ja 4 kuvattua menettelyä. Myyntiin saakka Astrium huolehtii siitä, että MMS:n mekaanisiin pyöriin liittyvää liiketoimintaa harjoitetaan myös aikaisemmin noudatettujen tavanomaisten liiketoiminnallisten periaatteiden mukaisesti ja huolellisen liikemiehen varovaisuutta noudattaen niin, että kaikki tarpeelliset toimenpiteet kyseiseen toimintaan liittyvien omaisuusarvojen suojaamiseksi ja säilyttämiseksi toteutetaan.

Myynnin toteuduttua Astrium sitoutuu pidättäytymään [...]* ajan kilpailusta kyseisen liiketoiminnan ostajan kanssa mekaanisten pyörien alalla ja olemaan houkuttelematta palvelukseensa ostajan työntekijöitä.

4. Satelliitteihin sijoitettavat hallintajärjestelmät

Astrium myöntää erikoistuneelle alajärjestelmien/laitteiden valmistajalle [...] *liitteissä 1 ja 4 määritellyn menettelyn mukaisesti ei-yksinoikeudella pitkäaikaisen lisenssin, joka käsittää asiaan kuuluvat Dasan teollis- ja tekijänoikeudet (mukaan lukien patentit) ja joka oikeuttaa valmistamaan (piirustusten mukaisesti "build-to-print" -periaatteella) ja myymään Spacebus 3000 alustassa käytettäviä Dasan asennon ja kiertoradan hallintajärjestelmiä Spacebus 3000 alustaa varten, suunnitellut satelliitteihin sijoitettavat tietokonejärjestelmät ja sovellusohjelmistot mukaan lukien. Osana lisenssisopimusta osapuolet varmistavat, että Astrium toimittaa lisenssinsajaan pyynnöstä ja omakustannushintaan riittävän pitkän ajanjakson ajan lisenssin myöntämisestä kaiken kohtuudella tarvittavan teknisen avun, jotta lisenssinsaja kykenee Astriumista riippumatta valmistamaan kyseistä tuotetta oman henkilöstönsä avulla.

Matra Marconi Space N.V.
GmbH

Dasa Dornier Raumfahrt Holding

_____
Nimi:

_____
Nimi:

Asema:

Asema:

LIITE 1

LISENSSIT

Edellä sitoumuksen 1, 2 ja 4 kohdassa mainittuja lisenksejä (jäljempänä 'lissenssit') myöntäessään osapuolet sitoutuvat noudattamaan seuraavaa menettelyä:

Osapuolet varmistavat, että Astrium tekee kyseisen lissenssisopimuksen kohtuullista lissenssimaksua vastaan komission hyväksymän sopivan lissenssinsaajan (jäljempänä 'lissenssinsaaja') kanssa [...] kuluessa voimaantulopäivästä.

1. Lissenssinsaajan on kyettävä menestyksekkäästi ja itsenäisesti valmistamaan kyseistä tuotetta ja/tai tarjoamaan kyseessä olevia integrointipalveluja. Erityisesti potentiaalisella lissenssinsaajalla on oltava kyseiseltä alalta riittävä pätevyys sekä tarpeelliset tuotanto- ja testaustilat.
2. Auttaakseen komissiota arvioimaan potentiaalisen lissenssinsaajan soveltuvuutta osapuolet toimittavat asiakirjojen tukeman ja täysin perustellun ehdotuksen, jonka perusteella komissio kykenee toteamaan, että i) osapuolilla ei ole lissenssinsaajan suhteen valvottavanaan aineellisia etuja (suoraan eikä välillisesti); ii) lissenssi mahdollistaa lissenssinsaajan toiminnan elinkelpoisena kilpailijana markkinoilla; ja iii) lissenssi on erityisesti kestoltaan ja sisältämänsä teknisen tuen suhteen asianmukainen ja riittävä, jotta lissenssinsaaja pystyy menestyksekkäästi ja itsenäisesti valmistamaan kyseistä tuotetta ja/tai tarjoamaan siihen liittyviä integrointipalveluja.
3. Osapuolet hankkivat asianmukaiselle lissenssiluonnokselle ennalta komission hyväksynnän, jonka antamisesta tämän ei tule aiheettomasti pidättäytyä. Hyväksyntää koskeva pyyntö on esitettävä samanaikaisesti lissenssinsaajan hyväksymistä koskevan pyynnön kanssa.
4. Osapuolet nimittävät kymmenen (10) päivän kuluessa voimaantulopäivästä riippumattoman ja kokeneen toimitsijamiehen (jäljempänä 'väliaikainen toimitsijamies'), jonka tehtävänä on valvoa ja seurata, että osapuolet täyttävät tämän sitoumuksen ehdot.
5. Jos osapuolet eivät ole myöntäneet kyseistä lissenssiä [...] kuluessa voimaantulopäivästä, osapuolet antavat liitteessä 4 olevien määräysten mukaisesti väliaikaiselle toimitsijamiehelle peruuttamattoman valtuutuksen myöntää lissenssi [...] kuluessa käytettävissä olevin parhain mahdollisin ehdoin.
6. Mahdollisimman pian väliaikaisen toimitsijamiehen nimittämisen jälkeen osapuolet varmistavat, että tämä hankkii osapuolten kanssa käytyjen alustavien keskustelujen perusteella laaditulle edellä 1 ja 2 kohdassa määritellyt perusteet täyttävien potentiaalisten lissenssinsaajien luettelolle komission ennalta antaman hyväksynnän. Osapuolet varmistavat, että väliaikainen toimitsijamies tiedottaa komissiolle säännöllisin väliajoin potentiaalisten lissenssinsaajien kanssa käytävistä mahdollisista neuvotteluista.
7. Väliaikaista toimitsijamiestä nimitettäessä noudatetaan liitteessä 4 määriteltyä menettelyä.

LIITE 2

(LIIKESALAISUUDET)

MMS:N MEKAANISIIN PYÖRIIN LIITTYVÄN LIIKETOIMINNAN KUVAUS

MMS:n mekaanisiin pyöriin liittyvä liiketoiminta käsittää:

1. MMS:n mekaanisiin pyöriin liittyvään liiketoimintaan (jäljempänä 'liiketoiminta') sidotun aineellisen käyttöomaisuuden, johon sisältyy:
  - [...]*
2. Kaikki kyseiseen liiketoimintaan liittyvistä sopimuksista johtuvat oikeudet sekä asiakkaiden ja toimittajien yhteystiedot;
3. Kaikki MMS:n omistamat mekaanisten pyörien malleihin ja pyörien valmistusta koskeviin mallikuvauksiin liittyvät teollis- ja tekijänoikeudet sekä valmistukseen liittyvät asiakirjat ja liiketoimintaprosessit.
4. [...]*

LIITE 3

MYYNTI

Osapuolet sitoutuvat täyttämään edellä sitoumuksen 3 kohdassa mainitut velvoitteet seuraavaa menettelyä noudattaen:

1. Osapuolet varmistavat, että Astrium myy komission hyväksymälle sopivalle ostajalle (jäljempänä 'ostaja') MMS:n mekaanisiin pyöriin liittyvän liiketoiminnan (jäljempänä 'liiketoiminta') [...] kuluessa voimaantulopäivästä (jäljempänä 'ajanjakso 1').
2. Kyseisen ostajan on kyettävä menestyksekkäästi ja itsenäisesti valmistamaan kyseistä tuotetta. Erityisesti potentiaalisella ostajalla on oltava kyseisellä alalla riittävä pätevyys sekä tarpeelliset tuotanto- ja testaustilat.
3. Auttaakseen komissiota arvioimaan potentiaalisen ostajan soveltuvuutta osapuolet toimittavat asiakirjojen tukeman ja täysin perustellun ehdotuksen, jonka perusteella komissio kykenee toteamaan, että i) osapuolilla ei ole ostajan suhteen valvottavanaan aineellisia etuja (suoraan eikä välillisesti); ii) myynti antaa ostajalle mahdollisuuden valmistaa kyseistä tuotetta menestyksekkäästi ja itsenäisesti; ja iii) liiketoimintaa koskevan kauppasopimuksen tekohetkellä ostajalla on tai sen voidaan kohtuudella olettaa saavan kaikki tarvittavat kauppaa koskevat hyväksynät Euroopan yhteisön toimivaltaisilta kilpailuviranomaisilta.
4. Osapuolet nimittävät kymmenen (10) päivän kuluessa voimaantulopäivästä riippumattoman ja kokeneen toimitsijamiehen (jäljempänä 'väliaikainen toimitsijamies'), jonka tehtävänä on valvoa ja seurata, että osapuolet täyttävät tämän sitoumuksen ehdot ajanjakson 1 kuluessa.
5. Jos komissio ei ole hyväksynyt kyseisen liiketoiminnan ostajaa [...] kuluessa voimaantulopäivästä, osapuolet antavat liitteessä 4 olevien määräysten mukaisesti väliaikaiselle toimitsijamiehelle peruuttamattoman valtuutuksen myydä liiketoiminta. Tämä valtuutus on voimassa [...] ajanjakson 1 päättymisestä (jäljempänä 'ajanjakso 2').
6. Mahdollisimman pian nimittämisensä jälkeen väliaikainen toimitsijamies hankkii osapuolten kanssa käytyjen alustavien keskustelujen perusteella laaditulle potentiaalisten ostajien luettelolle komission ennalta antaman hyväksynnän. Väliaikainen toimitsijamies tiedottaa komissiolle säännöllisin väliajoin potentiaalisten ostajien kanssa käytävistä mahdollisista neuvotteluista.
7. Väliaikaista toimitsijamiestä nimitettäessä noudatetaan liitteessä 4 määriteltyä menettelyä.

LIITE 4

YLEISET MÄÄRÄYKSET

1. Osapuolet ehdottavat komissiolle riippumatonta ja kokenutta laitosta, jonka nimittämistä toimitsijamieheksi ne pitävät asianmukaisena. Ehdotus on tehtävä kymmenen (10) työpäivän kuluessa päivästä, jona toimitsijamiehen nimittämisvelvollisuus syntyy. Komissiolla on harkintansa mukaan oikeus hyväksyä tai hylätä ehdotettu laitos jäljempänä 10 kohdan mukaisesti. Jos ehdotettu laitos hylätään, osapuolet toimittavat vähintään kahden muun laitoksen nimet viiden (5) työpäivän kuluessa siitä, kun tieto hylkäämisestä on saatu. Jos komissio hyväksyy useampia kuin yhden nimen, osapuolilla on oikeus valita nimitettävä toimitsijamies hyväksytyjen joukosta. Jos komissio hylkää kaikki uudet nimet, se nimeää toimitsijamiehen, joka osapuolten on nimitettävä.
2. Toimitsijamies on nimitettävä viiden (5) työpäivän kuluessa siitä, kun komissio on antanut tämän liitteen 1, 8 ja 10 kohdan mukaisesti nimenomaisen hyväksyntänsä tai epäsuoran hyväksyntänsä.
3. Samanaikaisesti kun komissiolta pyydetään hyväksyntää ehdotetulle toimitsijamiehelle osapuolet toimittavat ehdotuksen valtuutusluonnokseksi, jossa määritellään tarkoin valtuutuksen laajuus (mukaan lukien kannustin, joka saa toimitsijamiehen pyrkimään pikaisesti arvoltaan mahdollisimman hyvään tulokseen) ja laitokselle valtuutuksen mukaisesti kuuluvat velvoitteet. Komission esittäessä kohtuullisen pyynnön osapuolet muuttavat ehdottamaansa valtuutusta varmistaakseen, että se on tämän sitoumuksen määräysten mukainen. Valtuutuksen tultua voimaan osapuolilla ei ole oikeutta muuttaa sitä ilman komission ennalta antamaa suostumusta.
4. Toimitsijamiehen valtuutus sisältää seuraavat velvoitteet:
  - i) seurata, että osapuolet toteuttavat tyydyttävällä tavalla tässä sitoumuksessa määrätyt velvoitteet (sikäli kuin kuuluvat toimitsijamiehen valtuutuksen piiriin);
  - ii) toimittaa komissiolle edistymisestään valtuutuksen mukaisen tehtävän suorittamisessa kirjallisia raportteja, joissa mainitaan mahdolliset seikat, joiden suhteen toimitsijamies ei ole kyennyt suorittamaan tehtäväänsä. Raportit on toimitettava englannin kielellä kymmenen (10) työpäivän kuluessa toimitsijamiehen nimittämisestä kuluneiden kunkin kahden (2) kuukauden ajanjakson päättymisestä tai muina aikoina tai ajanjaksoina, jotka komissio mahdollisesti määrittelee, ja niissä on käsiteltävä viimeisten kahden kuukauden aikana tapahtunutta kehitystä. Osapuolille toimitetaan samanaikaisesti toimitsijamiehen raportista luottamuksellisia tietoja sisältämätön toisinto; ja
  - iii) toimittaa komissiolle milloin tahansa sen pyynnöstä kirjallinen tai suullinen raportti toimitsijamiehen valtuutuksen piiriin kuuluvista asioista. Osapuolille toimitetaan samanaikaisesti tällaisista kirjallisista raporteista luottamuksellisia

tietoja sisältämätön toisinto ja niille ilmoitetaan pikaisesti mahdollisten suullisten raporttien luottamuksellisia tietoja sisältämättömästä sisällöstä.

5. Jos tämä sitoumus edellyttää, että toimitsijamiehen valtuutukseen on kuuluttava velvollisuus käydä neuvotteluja ja ehdottaa lisenssinsaajaa tai tapauksen mukaan ostajaa, toimitsijamiehen tulee:
  - i) ilmoittaa komissiolle mahdollisimman pian osapuolten kanssa käytyjen alustavien keskustelujen jälkeen mahdollisten lisenssinsaajien tai ostajien henkilöllisyys ja ilmoittaa komissiolle syyt, joiden perusteella toimitsijamies pitää kyseisiä lisenssinsaajia tai ostajia edellä esitetyt arviointiperusteet huomioon ottaen sopivina;
  - ii) päättää neuvottelut mahdollisten ostajien kanssa, jos komissio katsoo neuvottelukumppanin olevan sopimaton ostajaksi; ja
  - iii) neuvotella sellaisen sitovan sopimuksen tekemiseksi (mikäli toimi hyväksytään), jossa otetaan huomioon osapuolten taloudelliset edut (toisin sanoen toimitsijamiehen valtuutuksen puitteissa parhaan mahdollisen hinnan ja parhaiden mahdollisten ehtojen saamiseksi).
6. Osapuolet toimittavat toimitsijamiehelle kaiken tämän valtuutuksensa mukaisesti pyytämän kohtuullisen avun ja tiedot mukaan lukien jäljennökset kaikista tarvittavista asiakirjoista. Turvallisuuden edellyttämien rajoitusten rajoissa toimitsijamiehellä on täydet ja rajoittamattomat oikeudet käyttää Astriumien henkilöstöä, kirjanpitoa, arkistoja, asiakirjoja, tiloja ja teknisiä tietoja, jotka liittyvät kyseisten lisensioitavien tuotteiden valmistukseen, tai muita mahdollisia asiaan kuuluvia tietoja, joita toimitsijamies voi kohtuudella pyytää ottaen aina huomioon, että käyttöoikeus rajoittuu toimitsijamiehen valtuutuksen piiriin.
7. Kun toimitsijamiehen tehtäväksi annettu korjaustoimenpide on toteutettu, toimitsijamiehen kyseistä toimenpidettä koskeva valtuutus päättyy, jos komissio on tämän ennalta hyväksynyt. Komissio voi kuitenkin milloin tahansa vaatia toimitsijamiehen nimittämistä uudelleen, jos jälkeen päin käy ilmi, että kyseistä korjaustoimenpidettä ei mahdollisesti ole toteutettu kokonaan ja asianmukaisesti.
8. Jos komissio ei ole viidentoista (15) työpäivän kuluessa asiakirjojen tukeman ja täysin perustellun pyynnön vastaanottamisesta hylännyt kirjallisesti sille tämän sitoumuksen mukaisesti hyväksyttäväksi toimitettua ehdotusta, ehdotus katsotaan hyväksytyksi.
9. Jos asetettujen määräaikojen noudattaminen käy poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi mahdottomaksi tai hyvin vaikeaksi ja osapuolet toimittavat komissiolle kohtuulliset todisteet kyseisistä poikkeuksellisista olosuhteista, sitoumuksen täyttämiseksi liitteissä 1 ja 3 asetettuja määräaikoja voidaan osapuolten ja komission yhteisestä sopimuksesta pidentää.
10. Kaikki komission hyväksyntää edellyttävät pyynnöt ja ehdotukset on osoitettava komission kilpailun pääosaston linjan B johtajalle osoitteella Avenue de Cortenberg 150, B-1000 Bryssel. Kaikki osapuolille tarkoitetut tiedonannot osoitetaan henkilöille, jotka on nimettävä ja ilmoitettava komissiolle ennen voimaantulopäivää